Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана. | № 141 (18464) | 1990 оной июниин 20, среда | Сэн 3 мүн.

«...ГААН АЛТАНАЙ» ХАҺА

...ин үбэлжэлгын үедэ республикымнай колхоз, совхо...дтаа 1800 мянга гаран хони, хурьгад ондо оруу... ногоон дээрэ гаргагдаба. Тиин үбэлэй хүндэ хүшэр ...ые гэмгүй һайнаар дабажа гараһан хонишодоймнай ...оо үшөө нэгэ тон харюусалгатай хаһань ойртобо. ...бол, ажахынуудай хонишод бүрин бүтэнөөр ондо ...һүрэг хонидойнгоо нооһо һайн шанартайгаар хай...элтэ хоролтодо оруулангүй, норгоожо, бурьтаажа ...дэ тушааха болоно ха юм.

...алта» суглуулжа бэлэдхэхэ гээшэ жэл бүхэндэ эм... үнгэргэгдэдэг хонишодоймнай заншалта болоһон ...рин нэгэн лааб даа. Тиимэһээ колхоз, совхозуудай ...й бригаданууд өөһэдынгөө жэлэй эсэсэй энэ ажалые ...урдынгаа дутагдалнуудые дабтангүй, эмхи гуримтай...ргэхэ гэжэ оролдоно. Ушарынь хадаа хонихой ноо...э хонишодой олохо олзын гол эхи үндэһэн бшуу. ...«сагаан алта» суглуулха харюусалгатай энэ хаһада ...гүй, ноохоёо муу шанартайгаар абажа, гээлтэ хорол...уулбал, илангаяа арендна, кооперативна подрядай, ...тоосоной гуримаар ажалладаг хонишодой бригада...ритойхон хохидолдо орохо ха юм.

...днай «сагаан алтаяа» сэбэрээр суглуулжа тушааһа...ээр бүхэли жэлэйнгээ эсэсэй дүнгүүдые согсолдог, ...зорилгонуудаа тодорхойлдог һэмнай даа. Түгэсхэлэй ...й согсологдохоһоо урид хонидойнгоо нооһо хорол... суглуулжа бэлэдхэхэ хаһадаа ажахы бүхэн бэлдэ...түрүүлэн хонидой нооһо хайшалха томодхогдоһон ...аа заһабарилха, түхеэрхэ хүдэлмэри колхоз, совхо...лэнхэй.

...й нооһо хайшалха түсгаар болзор байдаггүй ааб ...өө хонидой хэр зэргээр ондо орожо, хүшэ тами...зэргын һайн байһанһаа гэхэ гү, али тобир тарганаар ...н хонидой нооһон эртүүр хөөрэнхэй байдаг. Гадна ...забарай һарануудта ехээр тураһан, тэнхээ тамираа ...арайхан ондо ороһон хонидой нооһон хаанаһаа хөө... Ушарынь хадаа һайнаар хөөрөөгүй нооһо хайшал...дэ байхаһаа гадна, хонидой арһа, мяхан электро...дай хурса хутагада отологдодог гээшэ. Тиимэһээ хо...һүрэг хонидоо шархатуулхагүйн тула, ноохонойнь ...хүлеэхэ дуратай юм.

...онидһоо гадна эртүүр абтаһан хурьгадай нооһо хай...суглуулха түсэб олон ажахы хараалаа нхай. Тиихэдэ ...тарагалуулагдаад, мяханай комбинадта тушаагда... хонидой нооһо түрүүлэн абахада, түргэн хүшэлхэ, ...байна. Мүнөө, хонидой нооһо хайшалха томодхогдо...нуудай заһабарилагдажа, бэлэн болгогдожо байха...нуудай зооветеринарна мэргэжэлтэд хонидой ноо...алха график зохёожо тодорхойлхо уялгатай. Иимэ ...урдынхидал һохор балайгаар табигдаха ёһогүй. Юуб ...ажахынуудай хонишодой олонхи бригаданууд ажалаа ...кооперативна подрядай гү, али ажахын тоосооной ...эмхидхэнхэй бшуу.

...һээ хонидойнгоо нооһо хэзээ хайшалуулха байһанаа ...һайн мэдэнэ гэхэ гү, али «сагаан алтаяа» хэн нэгэ ...лын, хүтэлбэрилэгшын гэмээр гээлтэ хоролтодо ...жэлэйнгээ эсэсэй гол олзодо хохидол ушаруулха ...байхагүй. Энээниие хараада абажа, хонишодой бодо...хаһангүй, бригада бүхэнэй коллективтэй хэлсэжэ, ...зохёогдохо ёһотой болоно.

...бүтэнөөр ондо ороһон хонидойнгоо, мүн томо бэе...гадайнгаа нооһо һайн шанартайгаар, сэбэрээр хай...лаха гээшэ хайшалагшадай шадабариһаа эхитэй юм. ...республикымнай ажахынуудта хонидой нооһо түргэн ...сэбэрээр хайшалха шадабаритайшуул олон юм. Эндэ ...хонишод бэшэ, мүн барилгашад, механизаторнууд, ...нын жолоошод, ахалагша классуудай һурагшад бо... мэргэжэлэй хүдэлмэрилэгшэд олон байдаг.

...һээ хонидой нооһо хайшалха хаһын эхилхэдэ, гол түбаритай бэрхэ хүнүүдые суглуулжа хайшалагшадаар ...бүтээсэтэй. Эндэ шиидхэхээр нэгэ асуудал бии. Хо...ноохо хайшалха хаһа үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэһээ ил...б даа. Богони болзор соо үнгэргэгдэдэгшье һаань, ...ноохо хайшалха хүдэлмэридэ хабаадалсаха дуратай...өөн байдаг, энэ ажалда шархуугаар элсүүлэгдэдэг

...тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадалсаа һаа, үмсынгөө ...бухал үбһэтэй үлэхэ бшуу. Харин хонидой нооһо ...адаа, гол түлбэриһөө гадуур юумэн байдаггүй. Эндэ ...гын үнэ сэнтэй бэлэг, мүнгэн шангуудай биишье ...хүн бүхэн бэлэхэнээр гартаа оруулхагүй, шанга ...шадабарияа туршалсаха болоно.

...урда жэлнүүдтэ хайшалагшанаар дайралдаһан лэ ...табидаг байгаа һаа, мүнөө энэ гуримаа дабталтагүй. ...үүлэн, хонишод һүрэг хонидойнгоо ноохо сэбэрээр, ...гаар хайшалуулхын түлөө оролдолго гаргажа, шада...хайшалагшадые өөһэдөө бэдэржэ, хэлсэхэ, хөөрэлдэ...а болоно.

...й эмхидхэлэй шэнэ гуримай үргэнөөр дэлгэрээд бай...ө үедэ арендатор гү, али кооперативай гэшүүд ажа...й хүтэлбэрилэгшын захиралтаар энэ ажалда хүдэл...ховшоьегүйл. Хонидой ноохо сэбэрээр хайшалжа ...а гадна һайнаар илгаха, тюк болгон багсалжа уяад, ...тамгалаад, түргэн саг соо гүрэндэ тушаахые оролдохо ...Тиимэһээ пункт бүхэндэ дүршэл шадабаритай класси...нуудые һургажа бэлдэхэ эрилтэ табигдана.

...Улаан-Үдын ПОШ фабрикын захиргаан туһаламжа ...ёһотой. Нэн түрүүлэн фабрикын хүтэлбэрилэгшэд, ...олтэд колхоз, совхозуудай классировщигуудта, мэргэ...э техническэ шэнэ гуримуудай эрилтэнүүд тухай хөө...рэхэ, һургаха ёһотой. Хэрбээ худалдагша, худалдан ...хоёрой үгэеэ ойлголсожо ажалаа ябуулаа һаань, ноо...шанар эрид дээшэлхэ жэшээтэй.

...й жэлнүүдтэ республикадамнай хонин бүриһөө ноохо ...хайшалжа, шанартай «сагаан алта» горитойгоор тушаа...хынууд олошоржо байна. Жэшээлбэл, Хориин райо...н, Хэжэнгын районой Загаһатын совхозууд, Ивалгын ...й Ивалгын ОПХ болон бусад ажахынуудай ноохон ...гнэлтэтэйгээр абтана. Тиихэдэ өөрын шадабаритай, ...лэй хонишод олон ааб даа.

...элбэл, Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэ...озой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой ...Сундуевай бригада һүрэг хонидойнгоо ноохо өөһэ...хүсөөр хайшалжа абаад тушаадаг гуримтай. Тиихэдээ ...хонишон бригададаа хайшалагшанаар шадабаритай ...хоёр-гурбан хүниие өөрөө урижа асардаг байха юм. ...а мүнөө һайшаагдахаар. Хэрбээ хонишон бүхэнэй ии...олго гаргаа һаа, ноохо хайшалха пунктда дайралда...хүнүүд бэшэ, харин түргэн аргаар ноохо хайшалха ша...айшуул олоор элсүүлэгдэхэ байна.

...ан алтаяа» хоролтогүйгөөр суглуулжа абахын тула ша...ай хайшалагшадһаа гадна пункт бүхэнөө ноохо орёо...үүдые тамгалха, уяха материалаар дутамаггүйгөөр ...хэрэгтэй. Мүн электро-машинкануудай запас часть...гүйсэд хангаха шухала. Хайшалагдаһан хони тамгалха ...мүн лэ хэрэгтэй.

...шалагдаһан хонидоо тэрэ доронь креолинтай уһанда ...ха гээшэ зооветеринарна хэмжээнүүдэй зайлуупаша...хуби мүн. Иигэжэ шунгуулагдаһан хонин гансашье ...үбшэ хабшанһаа, хашаг, хорхойһоо һэргылэгдэхэ бэшэ, ...гарһан, отолһон шархань ехээр һүжэрэнгүй эмшэ...байна.

...ан алта» суглуулха пункт бүхэндэ түргэн туһаламжын ...ын, ветеринарна аптечкэ бии байха болоно. Мүн хай...адые, ноохо илгагшадые, хонишодые болон эндэ ...гшадые шанартай халуун эдеэгээр гүйсэд хангахаар ...түхеэрхэдэ һайн. Ушарынь хадаа энэ хаһада хүн бү...гэртээ таража эдеэлхэдээ, нилээд ехэ сагаа алдаха ...

...ан алтаяа» сэбэрээр, хоролтогүйгөөр хуряажа абаха ...хонишодой хойшлуулашагүй зорилго мүн.

ХИТАДАЙ ДЕЛЕГАЦИ ...РИБАЙКАЛИДА ЕРЭБЭ

... (ТАСС). Тэрэнэй тү... Ван Чжунюй түрүү...эй Цзилинь провин...дай правительствын ... гурбан үдэр соо ... областьдо ерэһэн ...

...д арадай депутадуу...астной Соведэй гүй...комитедтэ хүрэбэ. Эл...еринуудаар хоёр та...лсаанай программа тэрээн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ. Тусхайлбал, Прибайкалиин болон Цзилинь провинциин энергетигүүдэй хоорондохи хэлсээндэ гар табигдаа.

Делегаци Байгал нуур дээгүүр аяншалба. Тэрэ Экологиин музейдэ, Эртэ урдын архитектурын ба этнографиин музейдэ орожо хараа.

Эндэһээ айлшад Владивосток ошохоёо мордобо.

ХУБИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЫН ХАРАА БОДОЛООР

РОССИН ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИ ХҮДЭЛМЭРЕЭ ЭХИЛБЭ

Манай үе сагта шэнэ политическэ партиин мүндэлэлгэ хоморой үзэгдэл бэшэ юм. Гэбэшье Россин партийна конференциин хүдэлмэреэ июниин 19-дэ эхилһэн Кремлиин Съезднүүдэй ордон тээшэ олон миллион коммунистнууд, партийна бэшэ эрхэтэд анхаралаа хандуулна.

Конференцидэ хабаадагшад — КПСС-эй XXVIII съездын делегадууд гүнзэгы сэдьхэлэй һанал бодолнуудтайгаар, партиин, Россин Федерациин, бүхы оронойм хубилган шэнэдхэлгын хуби заяан тухай хэдэн мянган шухала асуудалнуудтайгаар ниислэл хото ерэбэ. Бүхы һанал бодолнуудые хараада абажа, үнэн сэхэ байлгын, партийна нүхэсэлэй оршон байдалда үнгэрһэн үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдэй оршон байдалдэ тэдэнэр орёо хүшэр харюунуудые, шиидхэбэринүүдые, нэгэдэлгын харгы замуудые бэдэрэн олохо зэргэтэй.

Россин Федерациин партийна организацинуудһаа 2760 хүн партиин XXVIII съездын делегадуудаар һунгагданхай, тэдэнэр мүн лэ конференциин делегадууд болоно гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, КПСС-эй ЦК-гай Россин Бюрогой Түрүүлэгшэ **М. С. Горбачёв** конференциие нээхэдээ мэдээсэ. Мүнөө тэрэнэй хүдэлмэридэ 2744 делегат хабаадана, партийна организацинуудаар хуралдаанда эльгээгдэһэн 200 хүдэлмэришэд болон тэряашад уригданхай. Союзна республиканuудай Компартинуудай түлөөлэгшэд хабаадана.

Түлөөлэгшэдэй соведээр дурадхагдаһан конференциин президиум һунгагдаба.

Удаань үглөөнэй заседанида хабаадагшад конференциин хүдэлмэриин органуудые бүридүүлжэ захалба — секретариат, редакционно болон мандатна комиссинуудые һунгаба.

Һүүлээрнь делегадууд зүблэхэ зүйл болон хүдэлмэриин регламентые хаража үзөө. Делегацинуудай түлөөлэгшэдэй соведэй дурадхалай ёһоор, иимэ хоёр асуудал конференцидэ хабаадагшадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаба: Мүнөөнэй байдал ба Россин Федерациин Коммунис партиие байгуулха тухай, партиин XXVIII съездын үзэмжэдэ табигдаха КПСС-эй ЦК-гай Платформын ба КПСС-эй Уставай проектнүүд тухай. Эдэ асуудалнуудаар ниитэ элидхэл хэжэ, удаань хамта дээрэнь зүбшэн хэлсэхэ гээд хараалагдаһан байгаа.

Үгэ хэлэгшэд хэдэн дурадхалнуудые оруулба. Жэшээнь, КПСС-эй Кисилевскэ горкомой нэгэдэхи секретарь **Т. Г. Авалиани** Кемеровскэ областной партийна организациин делегадуудай хараа бодолые найруулан тодорхойлбо. Тусхайлбал, тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ: Россин партийна конференциие Россин Компартиие байгуулгын нэгэдэхи съезд болгохо шухала. КПСС доторхи байдалые тэрээн дээрэ зүбшэн хэлсэхэ, республикын Компартиие байгуулха, тэрэнэй программна документнүүдые зохёон бэлдэхэ, хүтэлбэрилхы зургаануудые һунгаха.

Ондоо Платформонуудай түлөөлэгшэдтэ үгэ үгэхэ, партийна хэблэл, шэнэ партиин бюджет тухай асуудалые хаража үзэхэ, шиидхэхы дуунай эрхэтэйгээр конференциин хүдэлмэридэ хабаадаха эрхэ уригдаһан хүдэлмэришэд болон тэряашадта олгохо гэһэн һанамжанууд хэлэгдэбэ.

Зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүдые **М. С. Горбачёв** согсолбо. Партийна организацинуудта, конференциин урда тээ делегацинуудай түлөөлэгшэдэй совет дээрэ боложо байһан үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүд тухай тэрэ сугларгашадта мэдээсэһэн, делегацинуудай түлөөлэгшэдэй соведэй дурадхаһан зүблэхэ зүйл тушаа өөрынгөө хараа бодолые найруулһан байгаа.

Тиигэжэ конференцидэ хабаадагшад тэрэниие баталба.

Конференциин бүхы хүдэлмэриие ажалай һүүлээр телевиденеэр гүйсэд дамжуулхые СССР-эй Гостелерадиое гүйха гэһэн дурадхал дэмжэгдэһэн байгаа.

(ТАСС).

КПСС-эй ОБКОМДО

КПСС-эй обкомой бюрогой заседани дээрэ «Республикын хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангаха талаар хангалтагүй байдал тухай» бэшэг хаража үзэгдэбэ.

Республикын хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгые һайжаруулха талаар агропромышленна комплексын предприятинууд, ажахын, совет ба партийна зургаанууд тодорхой хэмжээнүүдые абана гэжэ партиин обкомой бюро тэмдэглэбэ. Табан жэлэй дүрбэн жэл соо мяханай зүйлнүүдэй дэлгүүрэй фонднууд 19,7, һүнэй зүйлнүүдэй — 30,3 процентээр дээшэлһэн байгаа. Гэбэшье эд хэрэглэгшэдэй дэлгүүр дээрэхи байдал һайжараагүй, тэрээнһээ байтагай эдеэ хоолой зарим зүйлнүүд бүри муудаа.

Иимэ ушарай тохёолдоод байхада, эд хэрэглэгшэдэй дэлгүүр дээрэхи байдалые гуримшуулха талаар хойшолуулашагүй зарим хэмжээнүүд абтаа һэн. Улаан-Үдэ хотын колхозой дэлгүүр дээрэ колхоз, совхозуудай мяха худалдаха график тогтоогдоһон, үхэрэй мяха тушааһан хүнүүдтэ худалдахынь тула потребкооперациин предприятинуудта хүнгэн автомобильнууд хубаарилагдаһан, Улаан-Үдэ хотодо эдеэ хоолой зарим зүйлнүүдтэ саг зуурын талонууд бии болгогдоһон байгаа.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилгые ехэ болгожо, хадагалжа, буйлуулжа, хүн зондо худалдажа, колхоз, совхозууд, бэлэдхэлэй ба худалдаа наймаанай предприятинууд хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгые һайжаруулха талаар шиидхэхы хубитаяа оруулдаг гэжэ обкомой бюро онсолон заaба. Гэхэтэй хамта республика соо эрхэтэдэй хубиин ажахынуудта, предприятинууд болон эмхи зургаануудай хамһабариин ажахынуудта, саадай болон огородой кооперативуудта эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилгые ехэ болгохо талаар шухала хэмжээнүүд абтаагүй. Тэндэ продукци тон багаар үйлэдбэрилэгдэнэ. Жэшээнь, 1989 ондо предприятинууд болон эмхи зургаануудай хамһабариин ажахынууд оройдоол 1396 тонно мяха үйлэдбэрилжэ худалдаһан байна. Энэнь республика соохи мяханай нөөсэнүүдэй миил 3 процентнь болоно. Хүдөөгэй айлнуудай гурбанай нэгэ хубинь мал, шубуу үшөөл баринагүй.

Хартаабхаар, илангаяа овощоор хүн зониие хангаха асуудал шангаар табигдаһан зандаа. Овощ хэрэглэлгын хэмжээн Россин дундуур хэмжээнһээ нилээн бага юм.

Үйлэдбэриин, бэлэдхэлэй, худалдаа наймаанай ажал ябуулгадань республикын хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгые һайжаруулха талаар Буркоопсоюзай арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Нютагай түүхэй эдэй нөөсэнүүдые тэрэ тоодо хээрын ургамалнуудые хэрэглэжэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилгые ехэ болгохо зорилгонууд үшөөл һулаар шиидхэгдэнэ. Өөһэдөө үйлэдбэрилһэн продукциинь удельнэ шэгнүүр ниитэ товарна нөөсэнүүдэй оройдоол 7,1 процент б о л о н о (РСФСР-тэ — 9,8 процент болодог).

Улаан-Үдэ хотодо ба республикын районуудта эдеэ хоолой зүйлнүүдые бэлэдхэлэй, хадагалалгын, болбосоруулжа үйлэдбэрилгын материально-техническэ үндэһэ һуури ехэ удаанаар хүгжөөгдэнэ гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Горкоопторгын баазын барилгые дүүргэхэ, хартаабха, овощ, урэ жэмэс хадагалха горплодоовощторгын баазын барилгые үргэлжэлүүлхэ, Сотниковско теплицын комбинадые шэнэдхэн заһаха ба Гусиноозерскын иимэ комбинадые ашаглалгада оруулха, 2-дохи ТЭЦ-эй дэргэдэ теплицын комбинат бариха, республикын районуудта, колхоз, совхозуудта овощ хадагалха баазанууд ба болбосоруулгын бага предприятинуудые бариха зорилгонууд түрүүшын ээлжээндэ табигдана. Республиканска, мүн хотын ба районуудай ажахын, совет ба партийна зургаанууд, мүн тэрэшэлэн колхоз, совхозууд болон АПК-гай бусад предприятинууд ажалаа ябуулхадаа, республикын хүн зониие эдеэ хоолой талаар хангалгада бии байһан эдэ ба бусад дутуу дунданuудые зайсуулхын тула хэрэгтэй шиидхэбэринүүдые заримдаа абадаггүй.

Республикын хүн зониие эдеэ хоолой талаар хангаха асуудалнуудые шиидхэхын тула хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абахыень эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангаха талаар республикын Министрнүүдэй Соведэй комиссида (нүхэр В. Б. Саганов), Агропромсоюзда (нүхэд Н. Н. Найданов, А. Я. Разуваев), Буркоопсоюзай правленидэ (нүхэр В. С. Хударгуев) КПСС-эй областной комитедэй бюро дурадхаһан, мүн 1990 оной майн 31-дэ республикын Министрнүүдэй Соведэй тус асуудалаар абаһан тогтоолые һайшааһан байна.

Обкомой бюрогой тус тогтоолой дүүргэлтын ябасые 1990 оной ноябрьда КПСС-эй обкомой бюрогой заседани дээрэ хаража үзэхэ гэжэ шиидхэгдээ.

Үзэл сурталай хүдэлмэриин шэнэ түхэл янзануудые баталха талаар КПСС-эй Тарбагатайн райкомой ябуулдаг хүдэлмэриие партиин обкомой бюро зүбшэн хэлсээ. Хубилган шэнэдхэлгын, районой социально-экономическа ба ниитын-политическэ ажабайдалай мүнөөнэй зорилгонуудта харюусамаар үзэл сурталай хүдэлмэри КПСС-эй райком, тэрэнэй бюро ба таһагууд районой партийна эхин организацинуудта, ажалша коллективуудта ябуулна гэжэ тэмдэглэнэ. «КПСС-эй райкомой үдэрнүүдые», «Нээмэл бэшэгэй үдэрнүүдые», «түхэреэн столнуудые», мэргэжэлтэдэй, малшадай ба механизаторнуудай тематическа семинарнууд-зүблөөнүүдые үнгэргэдэг байһаниинь һайн.

КПСС-эй райкомой дэргэдэ ниитын-политическэ мэдээсэлэй түб ба ниитын һанамжа шэнжэлхэ совет байгуулагданхай. Районой соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ, тобшолон хэлэбэл, фольклорно ансамбльнуудые байгуулгада шэнэ арганууд хэрэглэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта КПСС-эй райком ба партийна эхин организацинууд үзэл сурталай хүдэлмэриин ашаг үрые ёһотойгоор дээшэлүүлжэ шадаагүй, энэ хүдэлмэридэ заримдаа хуушанайхяараа хандаһан зандаа.

Суртал бодолой-хүмүүжүүлгын ба ниитын-политическэ хүдэлмэриие саашадань нарижуулха, мүнөөнэй эрхэ байдалда тааруугаар районно партийна организациин үзэл сурталай ажал ябуулгын хараа бодолые, бүридхэхэ, хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар хэмжээнүүдые абаха гээд партиин райкомой бюроe (нүхэд В. И. Трофимов болон А. И. Бачеев) КПСС-эй обкомой бюро уялгалаа.

«XXXV областной партийна конференциин делегадуудай хэлэһэн (түрүүшын шатын заседанинууд дээрэ) дурадхалнууд болон шүүмжэлхы ажаглалтануудые бэелүүлхэ тухай» КПСС-эй обкомой бюрогой тогтоол баталагдан абтаһан, тэдэниие бэелүүлхэ талаар хэмжээ ябуулганууд хараалагдаа.

«Правда Бурятии» газетын редакционно коллегиин бүридэлые шэнэдхэн үргэдхэхэ талаар редакциин хүтэлбэрилэгшэдэй ба КПСС-эй обкомой үзэл сурталай таһагай оруулһан дурадхалнуудые партиин обкомой бюро хаража үзөөд зүбшөөбэ.

Эмхидхэлэй, партийна, кадрнуудай ба үзэл сурталай хүдэлмэриин бусадшье асуудалнуудые КПСС-эй обкомой бюро хаража үзэбэ.

РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд

РОССИ: ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ПРОГРАММА

Россин Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд һараһаа үлүү саг соо Москвада хүдэлмэрилжэ байна. Тэрэнэй хүдэлмэриин дүүрэхэ тээшэ заседанинуудай хүдэлмэри улам эршэдэнэ. Эгээл тиимэһээ июниин 17-ной амаралтын үдэртэ депутадууд хүдэлжэ, Россин хуралдаанай ажал ябуулгада тохёолдожо байһан элдэб асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн байгаа.

Тэрээндэ хабаадагшад яһала үргэн ехэ программа бэелүүлбэ. Съездын даалгабаряар РСФСР-эй Верховно Соведые бэлдэхэ, республикын ба нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудай статус тухай хуулиин актнуудые тодорхойлхо, Засаг тухай декрет баталха, бусад асуудалнуудые зүблэхэ зүйлдэ оруулха гэхэ мэтэ асуудалнууд шиидхэгдэбэ.

Эдэ бүхы асуудалнуудай шухала удха шанартай байһан дээрэһээ депутадууд тэдээндэ тон һонирхолтойгоор хандаа һэн. Зүблэхэ зүйлэй түрүүшын асуудалаар 80 шахуу хүн үгэ хэлэхэеэ бэшүүлһэн байгаа. Тогтоолой проект заседанида хабаадагшадай анхаралда табигдаба.

Юрэнхы һанамжын ёһоор, тэдэнэр гол түлэб хуули гаргалгын үндэһэ һуури хангаха хүдэлмэриин стратеги хараална.

Үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүд орёо хурса тэмсэлдэ үнгэрбэ. Түрүүлэгшээр һуугша **Р. И. Хасбулатов** гурим журамтай байхыень зал соо һуугшадта хэдэн дахин хандаа, ендэр дээрэһээ буухыень үгэ хэлэгшэдэй нэгые гүйхашье баатай болоо.

Россин Федерациин арадай депутадуудай статусые зүбшэн хэлсэлгээр заседани дүүрэбэ.

Съезд хүдэлмэреэ июниин 18-да үргэлжэлүүлээ. Эгээл түрүүлэн, элдэб асуудалнуудые дары түргөөр хаража үзэһэнэйнгөө һүүлээр түрүүлэгшээр һуугша **Б. Н. Ельцин** **И. С. Силаевта** үгэ үгэбэ. РСФСР-эй Верховно Совет тэрэниие Россин Федерациин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшээр томилоо. Элидхэл хэхэдээ, тэрэ ерээдүйн правительствын ажал ябуулгын программын залан сэхэ хараа шэглэлнүүд тухай хөөрэбэ.

Мүнөөнэй хүндэ хүшэр байдалһаа Россиие, тэрэнэй экономикые гаргаха арга олгоһон хэмжээнүүдые бэелүүлхэ айхабтар орёо зорилго республикын шэнэ правительствын урда табигдана гэжэ И. С. Силаев хэлээ. Энэ хадаа ушар ёһо ойлгоһон, тэнсүүритэй, гэхэ зуура залан сэхэ политика бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Нобшоржо байха саг үгы. РСФСР-эй Гүрэнэй дулдыданги бэшэ байдал тухай баталагдан абтаһан деклараци иимэ политика бэелүүлгын үндэһэ һуури олгохо байна.

ССР Союзай бүридэлдэ дулдыданги бэшэ байдалтай гүрэн болохо Россин ёһотойл экономическа бэеэ дааһан байдалые хангаха ажахы эрхилэлгын ёһо гуримые зохёохо гээшэ правительствын ажал ябуулгын шухала шэглэл болохо байна. Сүлөөтэ дэлгүүртэ ороолго мүн лэ гол шухала асуудал болохо юм.

Дуугаа үгэлгын үндэһөөр съезд **И. С. Силаевые** РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшээр батална. РСФСР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэ сессидэ бэлдэхэ правительстводо зорюулагдаһан даалгабари үгэһэн тогтоол баталагдан абтана.

Засаг тухай декредэй проект хадаа съездын зүблэхэ зүйлэй ээлжээтэ асуудал болобо. Энэ документые бэлдэһэн комиссиин хүдэлмэри тухай депутат **Ю. Н. Семенов** элидхэл хээ.

Депутадууд **В. К. Варов**, **В. В. Дмитриев**, **И. В. Константинов** болон бусад үгэ хэлэһэн байгаа.

Заседанинуудай хоорондохи забһарлалгын үедэ Россин парламентын палатануудай түрүүлэгшэнэр **В. Б. Исаков**, **Р. Г. Абдулакипов** гэгшэд пресс-конференци үнгэргөө.

РСФСР-эй гүрэнэй ахамад арбитрай тушаалда кандидатурые зүбшэн хэлсэжэ захалба. Республикын Верховно Совет **Н. П. Зарубиниие** энэ тушаалда кандидадаар дэбжүүлһэн байгаа.

Дуугаа үгэлтэ болобо. Зүгөөр тэрэ дуу абажа шадаагүй.

«Советская Россия» газетэ тухай тогтоол абтаба.

Энээнэй һүүлээр съезд хүдэлмэреэ таһалдуулба. Июлиин 20-до республикын Верховно Совет тэрээндэ даалгагдаһан хойшолуулашагүй шухала асуудалнуудые хаража үзэхэ байна.

(ТАСС).

КПСС-эй XXVIII съездын делегадта үгэ үгтэнэ

лүүлнэ. Намтай олон коммунистнууд хүдэлнэ. Тэдээн тухай муу үгэ хэлэхэ аргагүйб. Эдэнэр байгаалиин орёо хүшэр эрхэ байдалда ажаллажа, богони сагай туршада ехэ хэмжээнэй ажал хээ, хэжэшье байһаар.

Харин трестын коллектив соо бүхыдөө 700 коммунист-

МИНИН ҺУУХАЯА ОШОНОГҮЙБ

КПСС-эй ЦК-гай Платформын, партиин шэнэ Уставай проектнүүдые манай Муйскын, Хойто-Байгалай районуудай ажалшад, коммунистнууд тон анхаралтайгаар шудалжа, өөһэдынгөө һанамжа дурадхалнуудые оруулна. КПСС-эй ЦК-гай Платформын проект соо манай обществын социально-экономическа хүгжэлтын, партиие шэнэдхэлгын гол шухала зорилгонууд табигдаа гээшэ. Демократиие хүгжөөхэ, олондо нюунгүй мэдээсэлгые саашадань улам үргэдхэхэ хараа шэглэл зондо һайшаагдана.

Мүнөө зон һанаһан, шэбшэһэн юумэеэ досоогоо таһа нюугаад ябахаяа болёо. Хамтын суглаанууд-уулзалганууд дээрэ хүн бүхэн һанамжа, дурадхалнуудые оруулна, партиин нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ тухай ехэ хөөрэлдөөнүүдые гаргана. Жэшээнь, барилга-хабсаралгын 694-дэхи поездын үниинэй, бэрхэ хүдэлмэришэн 1970 онһоо партиин гэшүүн барилгашан В. И. Иванов партийна суглаануудые гурбан һара соо нэгэ удаа үнгэргэхэ, эдэ суглаанууд дээрэ үйлэдбэриин бэшэ, гансал партийна асуудалнуудые хаража үзэхэ, тодорхой шиидхэбэринүүдые баталан абаад, тэдэнээ бодото дээрэнь бэелүүлхын тула оролдохо гэһэн дурадхал оруулаа юм.

Минии һанахада, коммунист, түрүү хүдэлмэришэн ехэ зүб дурадхал оруулаа. Юуб гэхэдэ, бидэ һара бүри партийна суглаа үнгэргөөд, ехэнхидээ үйлэдбэриин асуудалнуудые шиидхэхэ гэжэ оролдонобди. Суглаанууд дээрэ зохид һайн тогтоолнуудые баталан абаад, тэдэнээ дүүргэхэеэ мартадаг байнабди. Эндэ партийна эхин организацинуудай секретарьнууд зэмэтэй гэжэ һананаб. Тэрэ эрид шиидэнги абари зантай, үүсхэлшэ, эдэбхитэй хүн байха ёһотой. Тэрэшэлэн коммунистнууд секретарьтаа ходол туһалха ёһотой. Олон ушарта партийна организациин секретарьнууд хүндэ байдалда ородог. Тэдэнэй һанамжа дурадхалнуудые тоохогүй ушар хаа хаанагүй дайралдадаг. Тиимэһээл партийна организациин секретариин статус партиин XXVIII съезд дээрэ абтаха ёһотой. КПСС-эй XXVIII съездын делегат хадаа энээнэй түлөө тэмсэхэб.

Коммунист В. И. Иванов партиин райкомуудта 3—4 хүн хүдэлхэ ёһотой гэһэн дурадхал оруулна. Энэнь баһал ехэ зүб гээд һанагдана. Манай Муйскын райкомдо 14 хүн хүдэлнэ. Техническэ хүдэлмэришэдтэеэ хори гаран хүн болоно. Эдэнэр райкомһоо үсөөн гарадаг, ехэнхи сагаа саарһа бэшэжэ үнгэргэнэ. Минии һанахада, партиин райкомдо нэгэ секретарь, коммунистнуудые бүридхэхэ таһагые даагша, хоёр инструктор байгаа һаа хүрөө. Партийна эхин организацинуудай үүргэ нүлөөе дээшэлүүлээд, ехэ эрхэнүүдые үгөөд байбал, олонхи асуудалнууд тэндэ шиидхэгдэжэ болохо.

Би арбан табан жэлэй туршада БАМ-ай барилгада хабаадалсанаб. Эдэ жэлнүүд соо элдэбын хүнүүдтэй хүдэлөөб. Гэбэшье олонхи коммунистнууд өөһэдынгөө нэрэдэ хүрэдэг зон гэхэ байнаб. Хүнэй хүрэхын аргагүй газарта «Нижнеангарсктрансстрой» трестын хүдэлмэришэд буужа, Таксимо посёлогой, түмэр харгын барилга эхилээ бэлэй.

Би эндэ барилга-хабсаралгын поезд эмхидхэжэ, БАМ-ай барилга хэхэ даабари абаа һэм. 1980 онһоо хойшо минии хүтэлбэрилдэг поездын коллектив БАМ-ай олохон обектнүүдые барижа, гүрэнэй даабари, абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүд ажалладаг. Эдэнэй олонхиинь һайнаар мэдэхэб. Эдэнэр 1974 онһоо хойшо БАМ-ай энэ барилга хэлсэжэ, ёһотойл баатаршалга гаргаһан зон. Теэд мүнөө тэдээн тухай муугаар хэлэхэ, бүхы хэһэн ажалыень тоохогүй ушар гарадаг болоо. Энээниие эрид буруушаанаб. БАМ-да хүдэлһэн зон баатаршалга гаргаа гэжэ сэхэ хэлэхэб.

Манай Муйскын районой коммунистнуудай хэхэ юумэн ехэ. Районойнгоо социально-экономическа хүгжэлтые түргэдхэхэ хэрэгтэ тэдэнэр горитой хубитаяа оруулха болоно. БАМ-ай барилга дүүргэгдэжэ байна. 1993 ондо һүүлшын объектнүүд ашаглалгада тушаагдаха юм. Саашадаа олон мянган транспортна барилгашад юу хэхэ болоноб? Эдэниие бараниинь хүдэлмэритэй болгохо хэрэгтэй. Энэ ехэ шухала асуудал мүн.

Үгэ абажа, энээн тухай Россин партконференци дээрэ, съезд дээрэшье хэлэхэ һанаатайб. Районой социально-экономическа хүгжэлтын холын хараатай түсэб үшөөл хүсэд һайнаар зохёогдоогүй байна. Энэ түсэб байгша оной дүүрэтэр зохёогдожо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ барюулагдаха зэргэтэй. Муйскын районно Соведэй арадай депутадууд, коммунистнууд энэ түсэб зохёохо хүдэлмэридэ хабаадалсажа, һанамжа дурадхалнуудаа оруулна. Бишье энэ харюусалгатай хүдэлмэридэ хабаадалсанаб.

Манай Муяын гол байгаалиингаа баялигаар ехэ баян юм. Эндэмнай алтан, асбест, ой модон, ан амитад элбэг бии. Энэ баялигаа бидэ ехэ гамтайгаар, аша үрэтэйгөөр хэрэглэжэ, районойнгоо ажалшадай һуудал байдалые һайжаруулха хэрэгтэ зорюулха уялгатайбди. Хари гүрэнүүдтэй сэхэ харилсаа холбоо байгуулжа, наймаа хэхэ арга боломжо бии. Мүнөө асбест шанаржуулха комбинат баригдажа байна. Эндэ хирпиисын, цементын заводуудые бариха арга бии. Эдэ заводуудые бариха асуудал табиха хэрэгтэй. Манай район республикын зарим барилгын организаци, предприятинуудые хирпиисээр хангаха һэн.

Үхэр мал бариха, овощ ехээр ургуулха арга боломжо бии. Сабшалан, таряалангай талмайнуудшье, уһаншье элбэг. Ойрын жэлнүүдтэ адагынь гурбан совхоз эндэ эмхидхэхэ шухала. Тиигэбэл, бидэ гансашье районойнгоо бэшэ, харин одоошье районуудай ажалшадые һү, мяхаар, овощоор хангажа шадахабди. Россин партконференци, КПСС-эй XXVIII съезд дээрэ минин һуухаяа ошоногүйб. Үгэ абажа эдэ бүхы асуудалнуудые табихаб. Мүн түрэл партиингаа нэгэдэлэй түлөө дуугаа үгэхэб.

А. МАЛИННИКОВ,
барилга-хабсаралгын 694-дэхи поездын начальник.

Үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхитэд

ҺАЙН НҮЛӨӨ ҮЗҮҮЛНЭ

— Политическэ ба экономическа һуралсалай үшөө нэгэ жэл үнгэрбэ. Тэрэмнай эли зэргээр үнгэргэгдөө гэшэб? Энэ асуудал партиин болон комсомолой райкомуудай нэгэдэмэл пленум дээрэ хараажа үзэгдөө һэн. Иимэ һургуулинуудта ябажа, лекци, хөөрэлдөөнүүдые шагнагшад, тусхай темэнүүдээр реферадуудые бэшэгшэд үзэл сурталай талаар мэдэсээ дээшэлүүлээ гэхэдэ алдуу болохогүй. Манай ажахы дотор дүн хамтадаа 11 һургуули хүдэлөө юм. Тэдэнэй хэшээлнүүдтэ 214 хүн ябаа,— гэжэ «Георгиевский» совхозой парткомой секретарь Б. И. Дамбаев хөөрэнэ.

— Бэрхэ пропагандистнар тухайгаа хөөрэжэ үгыт,— гээд тэрээндэ хандабабди.

— Болохол даа. Бэрхэ, оролдосотой пропагандистнараймнай тоодо ажахын ахамад экономистаар хүдэлһэн, мүнөө Ашангын сомоной Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр һунгагдаһан арадай депутат Геннадий Прокопьевич Ангаров ороно. Энэ нүхэрнай тушаалта хүдэлмэридөө ехэл нарин нягтаар, ханамжатайгаар хандадаг байха юм. Тэрэ хэшээлнүүдээ үнгэргэхэдөө, гол түлэб шагнагшадайнгаа хабаадалгатайгаар һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые эмхидхэдэг байгаа. Нэгэ зарим хэшээлнүүдтэнь байжа, шагнаһан, зарим арсалдаануудтаньшье хабаадалсаһан байнаб,— гэжэ нүхэр Дамбаев хэлээд, стол дээрэ байһан саарһануудые гуримшуулан табяад, нэгэ дэбтэр гаргажа, хуудаһануудые иража хараад,— Совхозой ахамад мэргэжэлтэд Людмила Борисовна Дмитриева, Светлана Сагитовна Верховкина, отделениин эрхилэгшэ Бато-Мунко Цыбенович Дондоков болон бусад экономическа һургуулинуудай хэшээлнүүдые үнгэргэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан, туһатай зүбшэл заабаринуудые үгэһэн байха юм,— гээд нэмэбэ.

— Бүхы һү һаалиимнай фермэнүүдэй дэргэдэ малшадай бүгэдэ ниитын һуралсал эмхидхэгдэһэн байна. Тэрэнэй хэшээлнүүдтэ һаалишад, үхэршэд, тугалшад, тэжээлэй цехүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, бригадирнууд хабаадалсаа. Эдэ бүгэдын ашаар үйлэбэриимнай дүнгүүдшье дээшэлээ гэшэ ааб даа,— гэжэ совхозой ахамад зоотехник Л. Б. Дмитриева хөөрэнэ.

Эдэ хэшээлнүүдые үнгэргэлгэдэ тэрэ өөрөө тон эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан, һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые эмхидхэһэн, һайшаалтай, ажабайдалда хэрэглэмээр дурадхалнуудые оруулһан байна гээд хэлэхэдэ, алдуу болохогүй. Түс совхозой эхэ хонидой отаранууд дээрэ хүдэлдэг хүнүүдшье һуралсалай үнгэрэгшэ жэлэй хугасаа соо экономическа бэлэдхэлээ дээшэлүүлээ. Энэнь хонишодой хүдэлмэридэ һайнаар нүлөөлөө.

Һүүлэй жэлнүүдэй хугасаа соо совхозой олзо оршонь яһала ехэ болоо. 1989 ондо 2 миллион гаран түхэригэй олзотой гараа юм. Энэшье жэлдэ һайнаар хүдэлжэ байна. Үнгэрһэн дүрбэн һарын дүнгүүдээр эндэ үнеэн бүриһөө 960 килограмм һүн һаагдаа. Амгалантын һаалишад бүришье үндэр дүнгүүдые түйлэжэ шадаа. Тэндэ үнеэн бүриһөө 1348 килограмм һүн абтаа. Түрүү һаалишан Мэрия Батуевна Ширапова һү һаалияа 1630 килограммда хүргөө. Совхозой һаалишад үбэлэй һарануудта үнеэн бүриһөө 1600 килограммһаа бага бэшээр һү абахабди гэһэн уялгаяа май һарын эхеэр дүүргэө.

Ажахын эхэ хонидой отарануудай бригадануудшье ханамжатайгаар хүдэлөө. Совхоз дотор 100 эхэ хонин бүриһөө 94 хурьган абтаа. Зуутадайһаа нёдондонойхиһоо олошороо. Һүүлэй хэшээлнүүд дээрэ малшад, механизаторнууд, ажахын мэргэжэлтэд, бултэ шагнагшад партиин обком болон Министрнүүдэй Советэй хандалгатай танилсажа, һанамжа, дурадхалнуудаараа хубаалдаһан, өөр өөрынгөө эрга боломжонуудые тооложо үзөөд, Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха, хүсэ шадалаа элсүүлхэ ёһотойбди гэжэ мэдүүлһэн байха юм.

— Энэ жэлэй дүрбэн һарын туршада манай фермэ үнеэн бүриһөө 1348 килограмм һү һааба гэшэ. Иимэ үндэр дүнгүүдые нэгэтэшье түйлажа үзөөгүйбди. Цырен-Долгор Цыбикова, Розэ Дымбрылова, Цымжит Гармаева гэгшэднай һайнаар хүдэлжэ ябана. Эдэнэр гурбуулан үнеэн бүриһөө 1400, 1320, 1230 гаран килограмм һү һаагаад байна. Саашадаа иигэжэ ажаллажа ябаа һаа, гурбан мянгатанай дабаа бултадаа дабахамнай гэшэ,— гээд Амгалантын түрүү һаалишан М. Б. Ширапова хөөрэбэ.

— Манай коллектив энэ хандалгатай танилсаад байхадаа, байгаалиин эрхэ байдалые хараадаа абажа, зунай бэлшээриинш үедэ тэжээлэйнгээ цехүүдые таһалгарягүй хүдэлгэхэ, һү һаамаа доошолуулхагүй гэһэн хэлсээ баталан абаа юм. Май һарын хугасаа соошье фермэмнай һайнаар хүдэлжэ байна. Энэ һарын хориной үдэртэ шалгалтын һаам үнгэргэхэдэмнай, үнеэн бүриһөө 12,8 килограмм һүн абтаа. Энэмнай хэдэн үдэрэй саада тээхиһээ нэгэ килограм маар шахуу дээшээ болоно. Түрүү һаалишадай дүнгүүд бүришье һайн,— гэжэ бригадир Наталья Ильинична Заянова мэдүүлээ һэн.

Совхозой директор П. Я. Захаров экономическа һургуулиин пропагандист юм. Тэрэнэй хэшээлнүүд мүн лэ үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдөө. Мэргэжэлтэд тусгаар темэнүүдээр реферадуудые бэшэдэг, тэдэнээ сугтаа һурадаг нүхэдэйнгөө урда уншажа, сэгнэлтэ абана. Тиихэдэ нэгэ зарим орёо хүндэ асуудалнуудаарнь һонирхолтой үгэ буляалдаан болодог байгаа. П. Я. Захаровай дүрэ-зураг районой үзэл сурталай эдэбхитэдэй Хүндэлэлэй самбарта гаргагданхай.

Районой совхозуудай булта шахуу директорнүүд экономическа һургуулинуудай пропагандистнараар томилогдонхой юм. Тэдэнэй дундаһаа Дэдэ-Тайлсын совхозой директор П. П. Помуран, Үдын совхозой Ц. Ж. Ширабдоржиев, Хүлэй совхозой В. Д. Ильков гэгшэдэй хэшээлнүүд олоной анхарал татамаар, хубилган шэнэдхэлгын эрилтэнүүдтэ харюусамаар үнгэргэгдэнэ.

— Найдабаритай пропагандистнараймнай тоодо ажахынууд хоорондын оньһожоруулгадамал колонныи начальник В. Г. Содномбалов, Хүрбын совхозой партийна организациһаа В. Б. Нимаев, «Георгиевский» совхозой партийна организациһаа Г. П. Ангаров, Хориин совхозһоо Н. И. Дмитриева болон бусад ороно. Эдэ нүхэднай даалгагдаһан ниитын гээ тушаалда тон харюусалгатайгаар хандадаг зон. Хэшээлнүүдынь ходол үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдэдэг, урдаа табиһан зорилгонуудынь заабол бэелүүлэгдэдэг гэшэ. Районой багшанарай дунда бэрхэ пропагандистнар олон. Тэдэнэй дундаһаа Ааганай һургуулиин багша Ц.-Х. Б. Батуевае, Амгалантаһаа Ц.-Х. Мункоевае, Тээгдэһээ М. К. Жамбаловае, Георгиевкаһаа Р. Н. Осоровае онсо тэмдэглэхээр,— гэжэ партиин райкомой үзэл сурталай таһагые даагшын орлогшо Г. Ц. Цыретсрова хэлэбэ.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

Алдарта Байгалаа

аршалан хамгаалая!

ШЭНЭ ОНОЛ АРГАНУУД ХЭРЭГТЭЙ

Оршон тойронхи байгаали сэгнэхын, ерээдүйнь байдалые уридлан тодорхойлхын тула хинан адаглаха экономическа албан нёдондо байгуулагдаа һэн. Энэ талаар манай албании, Улаан-Үдын аналитическэ хиналтын тусхайлагдамал комплексно инспекциие нэрлэмээр. Эндэхи лабораторидо гидрохимическэ 40 янзын шалгалта хэгдэжэ, уһанай шанар гүйсэд элирүүлэгдэнэ.

Агаар, уһанда, газарай хурьһэндэ хорото бодос хэр зэргэ бии хаб гэжэ тодорхойлходоо, шалгалтын биологическа арга хэрэглэбэл аятай. Энэмнай юуб гэбэл, элдэб микроорганизмуудые тусхай түхеэрэлгэнүүд — аэротенкэнүүд, биофильтрнүүд соо үсхэжэ, лай буйр бии болгодог юм. Амебо, инфузори, замаг гэхэ мэтэнүүд уһанда бии байгаа хэрэггүй муухай бодос бэедээ шэнгээнэ. Тэдэнэй амидаралаар уһанай хэр сэбэрлэгдэһые ойлгомоор бшуу. Юрэдөөл жэжэ эдэ амитаднай «амиды приборнууд» гэшэл.

Аналитическэ албанай байгуулагдаһан сагһаа хойшо биошалгалта олоор хэгдээ. 1,5 мянган гидробиологическа туршалгын дүн юу харуулнаб гэбэл, гол узелнууд — аэротенкэнүүд ба биофильтрнүүд хангалтагүй байдалда гэжэ элирнэ. 1990 оной түрүүшын кварталда республикын олон предприятинуудта сэбэрлэлгэ һайнаар хэгдээгүй гэжэ элирнэ. Жэшээнүүдтэ тогтоё.

Гусиноозёрскын ГРЭС-эй биологическа сэбэрлэлгын станци. Эндэ сэбэрлэлгын гол комплекс муу байдалда гэбэл алдуугүй. Уһа тунгалаг сэбэр болгодог шэнжэнь һуладаа. Тусхай тогтоогдоһон лай буйрынь муу тээшээ хубилаанхай. Энээнһээ уламжалан бии болохо ёһогүй бактеринууд олоор үдөө. Эдэ бүгэдэ хадаа сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдэй дэргэдэхи ашаглалгын албанuудай технологическа гуримаа алдаһыень гэршэлнэ бшуу.

Никольский һууринай спиртзавод. Энэ предприятиин үйлэдбэриин технологи доогуур хэмжээндэ юм. Угаадаһан уһа сэбэрлэхэ комплекс хуушараа. Оньһон түхеэрэлгэнүүдынь түргэн муудажа, ходо эбдэрнэ. Заримдаа хүдэлмэришэдэй хайша хэрэг хандаһанһаа боложо бардаа уһаниинь сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд руу хаягдаална. Иигэжэ микроорганизмуудынь хосорно. Биологическа һайн сэбэрлэлгэ тухай энэ ушарта хэлэһэнэйшье үлүү ха юм.

Загарайн бройлерно фабрика. Эндэхи биологическа сэбэрлэлгын узел мүн лэ хангалтагүй муу байдалтай юм. Кислород дуталдана. Уһа бузарлалга хэмһээ үлүү гэжэ эли, узел соохи лай буйрынь өөдөө хөөрэнхэй.

Шулуутайн холимог тэжээлэй завод. 1990 оной январь һарада котельнын угаадаһан (ехэ хөөтэйгөөр) сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд руу оруулагдаһан байна. Муу муухай бодос бэедээ шэнгээдэг бүхы микроорганизмууд иигэжэ һалгаагдаа. Тиимэһээ сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд ёһын тэдыдэ хүдэлөө.

Гусиное озеро станци. Гидробиологическа шалгалтын дүнгүүд мүн лэ һанаа зобоомо байба. Шэнгэн түлишэ, бусадшье муу муухай бодос биологическа сэбэрлэлгын зүйлнүүдтэ муу талаһаа нүлөөлнэ.

Иимэ баримтанууд Ивалга, Сосновый бор, Звездный һууринуудта дайралдана.

Дээрэ дурсагдаһан баримтануудһаа биологическа сэбэрлэлгын гурим хазагайруулга олон шалтагаантай гэжэ элирнэ. Технологическа журам сахигданагүй, ашаглалгын хүдэлмэри доогуур хэмжээндэ, бузарлагдаһан ,угаадаһан уһан сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдтэ ехээр ороно. Уламжалан гүйсэд сэбэрлэгдээгүй уһан республикын нуур, сөөрэмүүд, гол горхонууд руу хаягдана ха юм.

Гэбэшье саг үргэлжэ хинажа, һануулга хэжэ, биологическа сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдые мэдэсэ һайнтайгаар, зүбөөр ашаглабал, үйлэдбэриин угаадаһан уһан нилээн сэбэр болохо жэшээтэй юм. Олонхи лабораторинууд эдэ бүхы аргануудые мэдэхэ, гэбэшье ажалайнь ашаг үрэ ахирхан зандаа.

Республикын предприятинуудта аналитическэ шалгалта хэдэг лабораторинуудай байдал һанаһанда яашье хүрэнэгүй. Түргэнөөр, тодоор шалгалта хэдэг экологическа албании байгуулгада һаад болохо юумэн дүүрэн, Жэшээлбэл, техническэ талаараа хангалгань тон бирагүй ха юм. Хэрбээ хилын саанахи баримтануудтай жэшээд үзэбэл, шулуун зэбсэгтэ үеынхитэй адли ааб даа. Шалгалтын ямаршье шэнэ зүйл хэрэглэхэ гээ һаа, реактив, түхеэрэлгэнүүд олдодоггүй, зобогдодог гэшэ.

Ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдэй дэргэдэ био-шалгалтын албан байгуулха гэшые үлүү гэжэ тоолодог юм. 1989 ондо Гусиноозёрск хотын сэбэрлэлгын станцида буруу иимэ шиидхэбэри абтаа һэн. Лаборант-гидробиологой тушаалда мүнгэеэ алмаха гэһэн байгаа бшуу.

Иимэ асуудал гараад ерэнэ. Хэрбээ предприятиин бүхы хэрэгтэй юумээр лабораториёо, сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдые хангажа шадахагүй һаань, энэ асуудалынь хэн шиидхэхэб? Байгаали хамгаалгын органуудай арга боломжонь бага. Мүнөө үеын приборнууд, зохихо ГОСТ-нуудай реактивууд дуталдана. Сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдые зохисотойгоор тодхохын тула шанартай һайн дурадхал-зохёолгонууд үсөөн.

Эдэ бүгэдые шиидхэлгэдэ эрдэм ухаан хубитаяа оруулха ёһотой. Буряадта эрдэмтэдэй ёһотой хүсэн бии.

Бусадшье баримта абаад үзэе. Аналитигүүдэй хүдэлмэри урмашуулагдадаггүй, ажалайнь түлөөһэн бага. Иимэ ушарһаа зохёохы ёһоор хүдэлхэ хүсэл үгы байна бшуу. Олониинь предприятиин хүтэлбэрилэгшэдэй үгэһөө гарахагүй, үнэн байдал заримдаа харуулнагүй. Экологи тухай мэдэсэгүй хүнүүд ажалда заримдаа ороод, энэ хэрэгтэ туһа асархын орондо тойбо татана. Мэргэжэлэйнгээ хэмжээе дээшэлүүлхэ аргань үгы, предприятинууд һуралсалда мүнгэ зөөри гамнана. Энээнһээ боложо ехэ юумэ алданабди гэжэ ойлгохо байгаа ха юм.

Оршон байгаали хамгаалгада шэнэ онол аргануд хэрэгтэй болоо. Республикын аналитическэ бүхы албануудай хүсэлэл, оролдолго гуримшуулха түб байгуулха хэрэгтэй.

Н. ГАБИТОВА,
Буряадай АССР-эй байгаали хамгаалха талаар Гүрэнэй комитедэй Улаан-Үдын аналитическэ хиналтын тусхайлагдамал комплексно инспекциин мэргэжэлтэн.

Энэ материалайнгаа түлөө гонорарые автор Байгалай жасада дамжуулхые гуйба.

Оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй коллектив хараалһан түсэбөө ходо үлүүлэн дүүргэдэг заншалтай. Эндэ табан жэлэй түрүүшүүл олон. Механическа цехэй бригадада 6 хүн хүдэлдэг. Тэдэнэй нэгэн слесарь-наладчик Владимир Сергеевич Никитиние нэрлэмээр. Тэрэ ажалай ветеран, уран гартай, урагшаа һанаатай, ажалша бэрхэ хүн юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. С. Никитин.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АЖАЛША «ТУЯАНЫН» АЛХАМУУД

Республикын хүнгэн промышленностиин түрүү предприятинуудай нэгэн болохо оёдолой нэгэдэл буряад басаганай һайхан нэрэ зүүдэг юм. Нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй оёһон үмдэ, самса, халаад болон бусад хубсаһа республикын хүн бүхэн шахуу үмдэдэг ёһотой.

Дайнай эхилһэн 1941 ондо оёдолой хоёр цех нээгдэжэ, энэ предприятиин эхи табиһан түүхэтэй. Баруун фронтһоо эльгээгдэһэн талархай шинель, хүбэнтэй үмдэ, майхан, солдадай хүнэһэ хэдэг туулмаг һэльбэжэ заһадаг байһан юм. Хүйтэн окоп соо байһан сэрэгшэдтэ дулаан хубсаһан хилээмэ, бууһаа өөрэгүй хэрэгтэй болодог һааб даа. Тиимэһээ сэрэгшэдэй хүлеэһэн дулаан хубсаһа түргэнөөр оёжо эльгээхые оролдодог байгаа. Дайнай һүүлээр Улаан-Үдын оёдолой фабрика эхэнэрнүүдэй пальто оёдог болоо һэн. Хара плюш бүдөөр тиихэдэ оёгдоһон пальтонуудые үмдөөд ябаһан хүнүүдые мүнөөшье заримдаа харахат.

60-аад онуудта предприяти тусхайлагдамал боложо, эрэшүүлэй самса оёжо эхилээ. Тиин 1974 ондо фабрикын һуури дээрэ оёдолой үйлэдбэриин «Туяана» нэгэдэл эмхидхэгдэжэ, Бэшүүр, Бабушкин, Гусиноозёрск, Закаменскда филиалнуудынь нээгдэһэн байха юм. Мүнөө нэгэдэлэй гол предприятида 900 шахуу хүн ажаллана. Харин бүхыдөө нэгэдэлдэ хоёр мянга гаран зон хүдэлнэ. Эхэнэрнүүдэй плати, халаад, һурагшадай хубсаһа — Бэшүүрэй, эрэшүүлэй үмдэ, унтариин зүйлнүүдые — Захааминай, Гусиноозёрскын, хүүгэдэй хубсаһые Бабушкинай, Хуушан Бэрээнэй филиалнуудта оёдог байна. Татарский ключ һууринда шэнэ цех һаяхан нээгдэжэ, арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа гаргажа эхилбэ. Олон гол горхонуудһаа үргэн мүрэн болодог гэдэгтэл, нэгэдэл районно филиалнуудаараа хүсэтэй болоно гэбэл, алдуугүй.

Нэгэдэлэй профкомой түрүүлэгшэ Л. А. Богуславскаятай һаяхан уулзажа, коллективэй мүнөөдэрэй байдалаар һонирхоо һэмди. Энэ уулзаха үедэмнай байд гээд лэ телефон наяржа, филиалнуудай хүдэлмэрилэгшэдтэй хөөрэлдэхэ баатай болоо һэн. Гэбэшье тэдэнһээ хашарангүй һонирхоһон асуудалнуудтань дүүрэн харюу үгэнэ.

— Манай нэгэдэлдэ ажалладаг бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй 90 процент эхэнэрнүүд юм. Тэдэнэрэй гэр бүлэдэнь һайн байбал бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэ аргатай гэшэ. Теэд нэгэдэл хүдэлмэрилэгшэдые гэр байраар, бүхы хүүгэдыень саад, ясляар хангаха аргагүйдэнэ. Гадна гансаараа хүүгэдээ хүмүүжүүлдэг эхэнэрнүүд үсөөн бэшэ байха. Мүн олон үхибүүдтэй бүлэнүүд байха. Тиимэһээ профком тэдэнэртэ али болохо туһа хүргэхые оролдоно. Жэшээлхэдэ, Захааминай филиалай оёдолшон Любовь Гармаевна Доржиева, долоон, Бэшүүрэй Любовь Дмитриевна Афанасьева, Екатерина Митрофановна Иванова табан хүүгэдтэй юм. Үйлэдбэри дээрэ эрхимээр хүдэлхэһөө гадна эды олон үхибүүдээ һайнаар хүмүүжүүлнэ. Хэнэйшье мэдэһээр, энэмнай хүнгэн хэрэг бэшэ,— гэжэ профкомой түрүүлэгшэ Лидия Афанасьевна Богуславская хөөрэнэ.

Гэбэшье эхэнэрнүүдэй коллективтэ ажаллахада, нэгэ талаараа һайн юм. Эрэшүүлдэ орходоо, тэдэнэр хүхюутэй, эдэбхитэй, энэрхы сэдьхэлтэй ха юм даа. Бүхы һайндэрнүүд хүхюутэйгээр, һонирхолтойгоор эндэ үнгэргэгдэдэг. Юуб гэхэдэ, ямар нэгэн һайндэрые үнгэргэлгэ цех, бригада бүхэндэ даалгагдажа үгтэнхэй. Жэшээлхэдэ, нэгэдэхи цехэйхид Майн 1-нэй һайндэрые бэлдэжэ, хүхюу зугаатайгаар үнгэргэһэн юм. Цехэй дууша, хатарша эхэнэрнүүдэй табиһан концерт мэргэжэлтэ артистнуудайхиһаа дутуугүй һайн байгаа. Эсхэлгын цехэйхид мэргэжэлэйнгээ һайндэртэ зорюулагдаһан концертдэ бэлдэхэдээ, өөрын онсо шэнжэ оруулаа. Дуулаха, хатархаһаа гадна шүлэгүүдые уншаһан, элдэб наада эмхидхэһэн байна. Цех бүхэн өөрынгөө һайндэрые үнгэргэхын тула заримдаа амаралтын үдэр забда оложо, бэлдэдэг юм. Иигэжэ предприятиин хүдэлмэрилэгшэд бэе бээ һайн танидаг, эбтэй зэтэй болодог байна.

Тиигэбэшье эндэ ажалһаа гараха, орохо ушарнууд олоор үзэгдэнэ. Залуушуул хоёр гурбан жэл хүдэлөөд, ондоо тээшээ ошоно. Ямар ушарһаа иимэ юумэн үзэгдэнэ гэшэб? Нэгэдэлэй комсомолой эмхиин секретарь Ирина Тютрина, энэ асуудалда харюусахадаа, иигэжэ хэлээ һэн:

— Энээнэй гол шалтагаан гэхэдэ, манда хамтын байра дуталдана. Бүхыдөө зургаан байратайбди. Тэдэмнай нэгэ газарта бэшэ, хотын захануудта байрладаг юм. Басагадай һайнаар һууха эрхэ байдал хамтын байрануудта зохёогдоогүй. Уһа, түлеэ газааһаа оруулха болоно. Болбосон түхэлтэй байратай һаа, тэдэнэр тогтон хүдэлхэ һэн.

Хамтын шэнэ байра бэрюулха тухай үнинэй эндэ хэлсэдэг. Министерство иимэ байра барюулха мүнгэ зөөришье үгэнэ. Теэд барилгын эмхинүүд энэ объектые шухалада тоолоногүй, баринагүй. Саашадаа үйлэдбэри үргэдхэгдэхөөр хараалагдана. Тиимэһээ хүдэлмэрилэгшэд бүри олоор хэрэгтэй болохо юм. Теэд хамтын байра барингүй энэ асуудалай шиидхэгдэхэгүй байһаниинь эли. Тиин шэнээр һунгагдаһан нютагай Совет энэ хэрэгтэнь анхаржа, зүбөөр шиидхэхые оролдохо бэзэ. Юуб гэхэдэ, тэдэнэрэй продукци үбгэн залуугүй — бүхы хүнүүдтэ хэрэгтэй ха юм.

Д. НАГУСЛАЕВА,
журналист.

АРЕНДЭ: бодото байдал, шиидхэхэ асуудалнууд

АРЕНДЭДЭ ГҮЙСЭД ОРОБО[Л] АШАГТАЙЛ ДАА

Ринчинима Дубчинов хонин ажалда түрүүшынгээ жэлдэ хүдэлжэ ябаһан хүн бэшэ ааб даа. Энэ нүхэрнай мүнөө хоёрдохи жэлээ арендын подрядай гуримаар ажаллажа байһан тоотой юм. Зүгөөр Ринчинима Тудуповичтай уулзажа хөөрэлдэхэдөө, тэрэнэй арендатор бэшэ байһыень ойлгожо абабабди.

— Би яахадаа арендатор болоно гэшэбиб? Колхозой правленитэй манай бригада хэды шэнээн продукци үйлэдбэрилжэ тушааха тухайгаа тусхай хэлсээгээр баталһан юм. Энэ хэлсээн дээрэ колхозой түрүүлэгшэ Л. Д. Цыбикжаповагай, минии гар табяагай юм. Теэд тэрэ хэлсээгээрээ юумэмнай бүтэжэ үгэнэгүй. Манда нуга сабшаланшье, зелёнко таряад ургуулха тарялаланшье үгтөөгүй. Техникэшье, зэр зэмсэгшье, оньһон түхеэрэлгэшье байхагүй. Бидэ ажахыһаа үбһэ тэжээлээ худалдажа абанабди. Иихэдэ энэмнай арендын подрядай гурим болоногүй бэшэ аал?— гэжэ ахалагша хонишон Р. М. Дубчинов һанаата болонгёор хэлэнэ.

Иимэ харюу дуулахадаа, эдэнэрэй эрхилжэ ябаһан ажалтай дүтөөр танилсаха гэжэ бодомжолбоб. Энэ хонишон хани нүхэр Дарису Сымбитовнатаяа сүг 510 толгой эхэ хонидые харууһалдаг байна. Эдэ хонидынь мүнөө жэлдэ гурбадахяа хурьгалба. Түс бригадын гэшүүд байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абаад, бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ ябана. Иигэжэ Дубчиновтанай гэр бүлынхид колхоз соогоо ори гансаараа зуутанай зэргэдэ гараһан габьяатай. Эдэнэр нёдондошье хонин бүриһөө хурьга түлжүүлжэ, хэлсээгээ үлүүлһэн байха юм. Юуб гэхэдэ, хонишод арендаторнууд болоһон тухайгаа хэлсээ баталхадаа, иимэ даабари өөһэдтөө абаһан байгаа. Даажа абаһан отарынгаа һүрэгэй зуун эхэ хонин бүриһөө 82 хурьга абажа, томо болгохо, хонин бүхэнһөө дунда зэргээр 3,1 килограмм нооһо хайшалжа тушааха, хурьган бүхэнэйнгөө шэгнүүрые эхэһээнь һалгаахадаа, 17 килограммда хүргэхэ гэһэн хэлсээгээ тэдэнэр хэрэг дээрэнь бэелүүлһэн габьяатай. Тусхайлан хэлэбэл, арендаторнууд түрүүшынгээ жэлдэ зуутанай тоодо ороһон, хонин бүхэнһөө 4,1 килограмм нооһо хайшалжа абаһан, хурьгадаа эхэһээнь һалгаахадаа, толгой бүриинь шэгнүүрые 19,1 килограммда хүргэһэн байна. Иигэжэ тэдэнэр жэлэй туршада бүхыдөө 75 центнер мяха үйлэдбэрилхэ һаа, тэрэнээ 103,4 центнертэ хүргэжэ шадаа. Арендын подрядай гуримда ороһон хонишод тусхай баталһан хэлсээнэйнгээ ёһоор даабарияа дүүргэхэдээ, түлбэриеэ хоёр дахин дээшээ абаха ёһотой байгаа. Жэшээлбэл, нэгэ центнер мяха үйлэдбэрилхэдэнь, 140 түхэриг мүнгэн түлэгдэхэ һаа, 280 түхэриг болохо жэшээтэй юм. Теэд эдэнэртэ даабариһаа гадуур 28, 4 центнер мяха абаһанайнь түлөө центнер бүхэндэнь 280 түхэриг түлэгдэхэ ёһотой аад, энэнь бултадаа түлэгдөөгүй байха юм. Энээнһээнь оройдоол 20 процент түлбэриень жэлэй һүүлдэ түлөө бшуу. Саашань нэгэ центнер нооһо абахадань, 704 түхэриг түлэгдэхэ ёһотой юм. Түсэбһөө гадуур абтаһан центнер нооһонойнь түлөө түлбэринь мүн лэ хоёр дахин дээшэлүүлэгдэхээр зохёогдонхой. Теэд хонишодой мэдүүлһэнэй ёһоор, эдэнэртэ эдэ бүхы нэмэлтэ түлбэриһөөнь оройдоол 10 процентыень түлэһэн байна.

— Оройдоо урмагүйл даа. Хүдэлхэш, түхэреэн жэлэй хугасаа соо нэгэшье амаралтагүйгөөр оролдохош. Хэлсээнэйнгээ ёһоор олоһон олзо оршыемнай бултыень түлэдэг лэ һаань, һайн бэлэй. Бидэ бүхы юумэеэ худалдажа абанаха юмбибди. Тэжээл абахадаа, трактор, автомашина, зайн гал хэрэглэһэндээ, түлеэ залһа асаруулһандаа мүнгэ түлэдэгбди,— гэжэ Дарису Сымбитовна гайхалаа баран мэдүүлнэ.

— Үнгэрһэн жэлэй дүнгөөр таанад хэды шэнээн мүнгэ абаһан болонот?— гэжэ һонирхоходомнай:

— Юун тиимэ ехэ байба гээшэб даа. Үбэлэй янгинама хүйтэнэй, хабарай хагсуу һалхинай, зунай аяма халуунай үедэ палирһанаймнай түлөө манай бригадада 9400 түхэриг мүнгэн түлэгдөө юм,— гэжэ тэрэ харюусана.

— Энэ жэлдэ ямар хэлсээтэй хүдэлжэ ябанат! Даабаритнай нёдондонойхитой адли юм гү?— гэжэ асуубабди.

Гэрэй эзэн эхэнэр зузаан гэгшын хоёр данса асаржа, манда харуулба. Нэгэ данса сооно байгша ондо тэдэнэрэй колхозтоёо баталһан хэлсээниинь, нүгөөдэ соонь бүхы гаргашаяа харуулһан чековэ журнал, дэбтэр байба.

Энэ хэлсээнэй ёһоор хонишод байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 81 хурьга абажа түлжүүлхэ, хонин бүхэнһөө 3,3 килограмм «сагаан алта» суглуулжа тушааха, бүхыдөө 17,55 центнер нооһо хайшалжа абаха, 71,4 центнер мяха үйлэдбэрилхэ гэһэн даабаритай юм. Саашань уншахада, арендаторнуудта 50 гектар газар, тэрэнһээ гадуур зелёнко тариха 10 гектар поли даалгажа үгэхэ гэжэ бэшэгдэнхэй. Тэдэнэрэй даажа абаһан хонидойнь байра, өөһэдынь хоёр айлай байха гэр, худаг гэхэ мэтэ объектнүүд 59.137 түхэриг[...] нэгдэнхэй.

Арендаторнуудай [...] эндэ тон элеэр [...] байба: нэгэдэхеэр, [...] туһаламжа үзүүлһэнэй[...]

бусад бэшэ бригад[...] сэблэлгын болон тоо[...] лэй сэнгээр тоосоо[...] ёрдохёор, бригадын [...] даалгагдажа үгтэһэн [...] рэгөө бүрин бүтэнөөр[...] һалха талаар матери[...] рюусалга даажа аба[...] дахяар, бүхы гаргаш[...] наринаар хэхэ; дүрб[...] абаһан продукциин[...] бригадатай эсэсэй тоос[...] хэдээ иимэ сэнгээр [...] нер ноохоной түлөө [...] хэриг, 1 центнер мях[...] лөө 140,97 түхэриг [...] юм; табадахяар, ар[...] нуудта өөрынь счёт[...] зургаадахяар, эсэсэй тоос[...] тэр эдэнэртэ һара бүр[...] түхэриг аванс түлэгд[...]

Энэ хэлсээн 1994 он[...] тор баталагдан абтаа[...] гөөр эндэ хэды толгой[...] һоо продукци абтахаб [...] шэгдээгүй байна.

— Хонишод үбһэ [...] хэды сэнтэйгээр худалда[...] даг юм?

— Тэжээлэй зүйл [...] сэнгынь тад ондоо бай[...] шээлхэдэ, нэгэ центнер[...] нэй түлөө 8 түхэриг, [...] центнер талха тарь[...] түхэриг, центнер ви[...] ногооной гурилай—15, [...] бутаргагдаһан ногоон [...] —15, центнер һолоом[...] 1 түхэриг, центнер [...] түлөө 8 түхэриг түлэ[...] Тиихэдээ үшөө асарха[...] гэ километр зайда аб[...] 30 мүнгэн түлэгдэдэг[...] һоной тоогһоо асарха[...] лоошод 5 километр гэз[...] вэ дэбтэртэмнай бэшэ[...] мэл болодог юм гэзб[...] Нэгэ киловатт зайн гал [...] лэһэндээ 1 мүнгэ түлэ[...] Нёдондо бидэ энэ та[...] ла үригүй гараа һэмди[...] жэ Д. С. Дубчинова хэл[...]

— Байра байдалтнай [...] юм? Эдээндэ хэр заһаб[...] рэгтэйб?— гэжэ ахалагш[...] нишондо хандабабди.

— Хонидоймнай бай[...] лаад онуудта баригдаһан[...] соогоо ходо нойтон [...] даа. Хурьга абалгын үеэ[...] ра соохи пеэшэнээ түл[...] ди. Яһала үргэн, үндэр [...] юм. Гэрыемнай һайхан [...] рилжа үгөө һэн. Энэ [...] одоол үгы,— гэжэ Ринч[...] Тудупович харюусана.

Арендын подрядай гури[...] гүйсэд ороод, бүхы юу[...] өөһэдтөө даажа абаад [...] хэдээ, эдэ бүхы олон [...] асуудалнуудые шиидхэ[...] даха байһанаа эдэ [...] манда мэдүүлээ һэн. Тиимэ[...] «Коммунизм» колхозой [...] лени эдэнэрэй эрилтые [...] сэд хангаха гэжэ найдан[...]

Д. ДОНДОКО[...]
манай тусхай [...]

Яруунын район.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Р. Т. Дуб[...]нов.

М. ХАМАГАНОВАЙ фото.

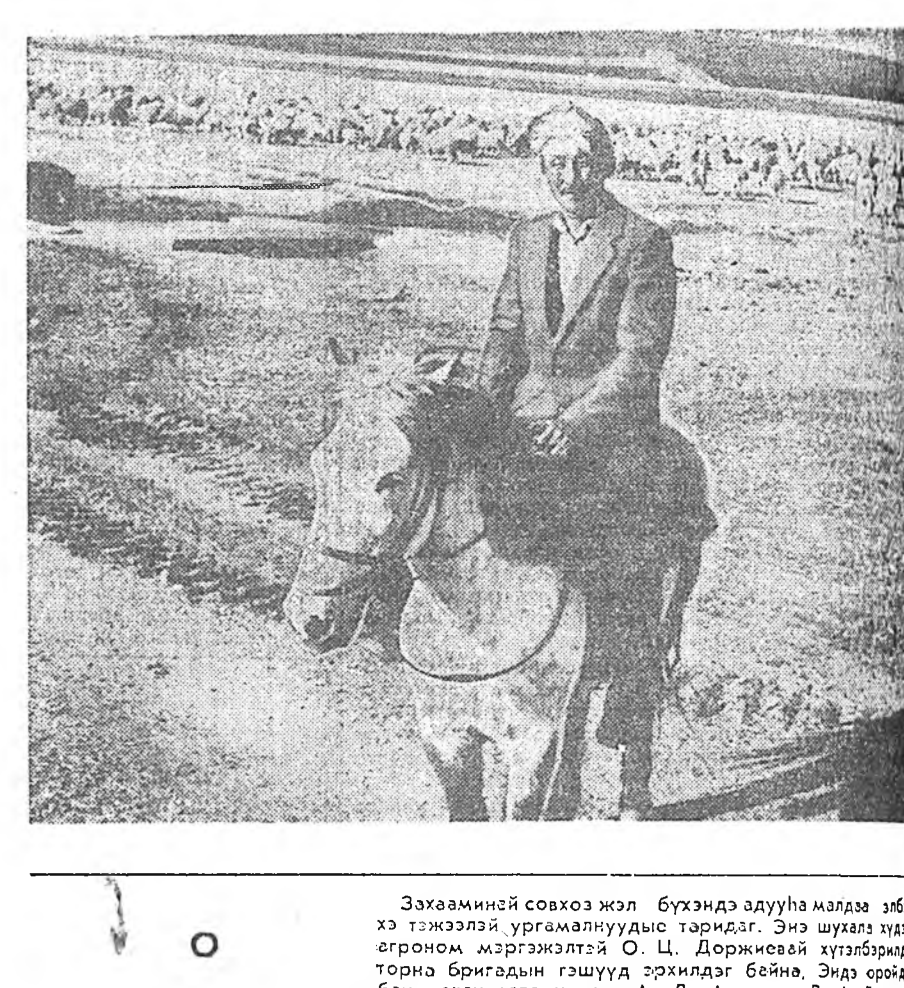

ЁҺОТОЙЛ ЭЗЭД БИИ БОЛОО

Захааминай совхоз жэл бүхэндэ адууһа малдаа элбэг [...] хэ тэжээлэй ургамалнуудые таридаг. Энэ шухала хүдэлмэри[...] агроном мэргэжэлтэй О. Ц. Доржиевай хүтэлбэрилдэг [...] торна бригадын гэшүүд эрхилдэг байна. Эндэ оройдоол гур[...] бан механизаторнууд — А. Д. Ардаев, В. А. Бадмаев, В. [...] Батуев гэгшэд ажаллана.

Байгша оной апрелиин нэгэнһээ хойшо тэдэнэр аренд[...] подрядай гуримаар хүдэлдэг болобо. Эдэ дүрбэн 255 гект[...] газар, хүрьһэ элдүүрилхэ, тарилга хэхэ, ургаса хуряаха [...] хэрэгтэй техникэ, машина абаа юм.

Арендаторнууд мүнөө жэлдэ 60 гектарта зелёнко, 60 г[...] тар дээрэ силосэй ургамалнуудые, 50 гектарта шэниисэ, 1[...] гектар дээрэ тэжээлэй турнепс таряа. Механизаторнууд со[...] хозойнгоо дирекцитэй хэлсээ баталжа, газартаа ёһотой эзэ[...] болобо.

Д. АЮШЕЕВ.

Совет орон дотор

БРАИЛОВ (Винницкэ область). Ородой агууехэ композиторай бэлиг талаанда халуунаар һүгэдэдэг байһан Н. Ф. фон Меккын урданай буусада Петр Ильич Чайковскиин музей нээгдэнхэй. 1878—1880 онуудта Петр Ильич хэдэ дахин эндэ ерэһэн, олохон мэдээжэ зохёолнуудаа бэшэһэн байха юм. Айлшадые угтадаг тэрэ үеын таһалга, кабинет музейдэ һэргээгдээ һэн. Надежда Филаретовнагай хэһэн тэмдэгүүдтэй номууд, бэшэгүүд, документнүүд, нотонууд тэндэ суглуулагданхай. Композиторай бүтээлнүүдээ зохёодог байһан фортепиано бии.

ПЕРМЬ. Чернобыльдохи гэнэн усалай хойшолонгуудһаа хохидоһон Белоруссиин районуудай үхибүүдые зундаа ерэжэ амархыень областиин олохон ажалша коллективүүд уриһан юм. 2000 гаран үхибүүд хоёр халаанда пионернүүдэй лагерьта амархаяа ерэхэ ёһотой. Харин саадай болон огородой олохон коллективүүд өөһэдынгөө ургуулһан үрэ жэмэс ба овощ үхибүүдтэ асаржа байха гэжэ шиидэнхэй. Экскурсионно хэдэн бюро эдир айлшадаа хизаарай һонин зүйлнүүдтэй танилсуулха юм.

БИЙСК (Алтайн хизаар). Нютагай химическэ комбинат шэнэ продукци — дулаа баридаг гоё һайхан линолеум үйлэдбэрилжэ эхилэнхэй. Жэлдэ эндэ 3 миллион дүрбэлжэн метр иимэ материал үйлэдбэрилэгдэхэ юм. Харин Алтайн хото городууд болон хүдөө нютагуудта иимэ материал хоёр дахин ехэ хэрэгтэй. Тиимэһээ химкомбинадай коллектив үйлэдбэриеэ үргэдхэжэ байнхай. Жэл бүри үшөө 3 миллион дүрбэлжэн метр линолеум үйлэдбэрилхэ түхеэрэлгэ предприятида хабсаргагдажа эхилээ.

ЛЕНИНГРАД. А. Я. Вагановагай нэрэмжэтэ эндэхи академическэ хореографическа училищи дүүргэһэн эдир хатаршад оронойнгоо баледэй алдар солые үргэлжэлүүлхэ болоно. Совет «хатарай академиие» дүүргэгшэд гол шалгалтаяа Кировэй нэрэмжэтэ театрай тайзан дээрэ тушаажа байнхай. Түс һургуули дүүргэһэн жараад залуушуулай дунда Бразилиин, Голландиин, Югославиин, Японой, Вьетнамай [...] бүүд. басагад бии.

ЛЬВОВ. Эндэхи областиин агропромбанкын ба город[...] «Заря» агрофирмын байгу[...]һан консорциумай тоосоогоо[...] мүнгэн орожо эхилээ. Хүд[...] ажахын продукци бүйлүүл[...] худалдаха талаар шэнэ пре[...] приятинуудые барилгада тэ[...] мүнгэниинь хэрэглэгдээ юм[...] Яблокын ба гүлзэвэргэнэй пю[...] ре худалдажа, партнернүү[...] 100 мянга гаран түхэриг аша[...] олзо олоо. Оруулһан мүн[...] нэйнь хэмжээгээр ашаг олзо[...] хубаарилагдаа.

ОЧЕРК

ГУРБАН УУЛЗАЛГА

Хоюулайеньшье һажааһан болыш даа,— гээд Витя нагаса шангаар энеэбэ.— Ерэ даа наашаа. Энээхэн жэшээ бодоод турша. Тиигээд энээхэн задача хараад үзэхэш».

Нилээн удаан жэшээ задача хоёрыень бодобоб. Тиихэдэмни Витя нагаса ехэл бодолгото болонхой хэбэртэй намаяа обёорхоёошье болишоод һууба. Яһала бодобо гүб гээд лаблахадаа, би хамсыһаань татабаб. Тэрэмни хэһэн юумыемни хараад, нам руу хёлом гээд, халта жомбойд гэһэн уралнуудаа бүри һарнайлган, нилээн задарюун, хүндэ гарнуудаа толгой дээрэмни табиба.

— Болоо, болоо. Яһала багагаар бодоош. Шамайе һайнаар һургаа һаа, бодожо һурахаар байнаш. Заа, эжы баабай хоёртоо хоюулангдань адли хүйхэр байнаш. Интернат соогоо шүлэг бэшээд суута гарэна, физикэ, химиин олимпиадада хабаадана, зүжэгтэ наадана, дуу дуулана гээд дуулагшаб. Мүнөө дээрээ бултаарнь хүсэеэ туршажа ябахада болохол даа. Зүгөөр олон шандаганай хойноһоо эрьюулжэ ябаһаар һулһаадии үлэхэдөө ядахагүйш гээд хэлсэгшэ. Имэл юумэндэ орожо бү орхи.

Виктор Санжимитыпович абяагүй болон, стол дээрэһээ нэгэ бэшэг абаад хаража һуутараа, шуулажа хаяба.

— Новосибирск руу харюу бэшэжэ һуугаа һэм даа. Тэндэ ошожо хүдэлэ гээд урина. Ошохогүйб даа. Минии нэһаяа үнгэргэхэ газар эндэ. Шам мэтын зониие һургаха заяатайб. Зай, шишье баһа хэзээ нэгэтэ шэлэхэ болохош. Тиихэдээ өөрынгөө гол зам бү алдаарай. Бүхы юумэ хуу хэзэд ябахаяа бү һэдээрэй,— гээд тэрэ хэлээгшэ һэн.

Энэ уулзалга тухайгаа бүри һүүлдэ, арбадахи класс дүүргэзд байхадаа, ухаандаа оруулаа бэлэйб. Нэгэн гээ һаа, Буряад драмын театрай дэргэдэхи студида ороод туршаха, үгы һаа, Москвагай Литературна институтда шалгалта бариха баатай болоод байгааб. Нилээн маргажа, бодожо үзөөд, һүүлэй һүүлдэ Москва мордооб. Мүнөө алдуу гаргаагүйб гээд бодоходоо, энээндэмни Витя нагаса горитой нүлөө үзүүлээ гэхэ байнаб. Юуб гэхэдэ, үшөө нэгэ уулзалга энээнһээ урда болоо ха юм.

ААЯМА халуун зун байба. Тиихэдэ юһэдэхи класс дүүргэһэн би Бүхэроссин «Орлёнок» гэжэ пионерлагерьта амаржа ерээд, бурма мэтэ тооһо махан, гэр тээшээ ошожо ябатараа, амарха һанаатай һүүдэр газар хараашалбаб. Витя нагасатан дүтэ байна ха юм гэжэ обёороод, ундаяа хаяагаад гараха гэжэ шиидэбэб.

Хоройн үүдэ татан ороходомни, Витя нагаса ажалайхяар хубсаланхай, шабар худхажа байба. «Одоол гэрээ шабажа байна ха юм»,— гэжэ бодоод, мэндэшэлбэб. Сай уугаад гарахадамни, Витя нагаса амаржа һууба. Хоюулан тиихэдэ удаан хөөрэлдөөбди.

— Һая нагаса эжытэйшни уулзааб. Ши ямар студида ороха һанаатай хүмши? Ехэл һанаагаа зобоно. Би шинии зарим шүлэгүүдые уншаһан хүн хадаа багшанарай институдай литфакта оро гэхэ байнаб. Минии һанахада, бэшэг ташагтай юумэн шамда таараха хаш. Һайнаар лэ бодожо үзөөрэй.

Би юушье дуугараагүй бэлэйб. Тиигээд Витя нагасада туһалха һанаатай байхадамни, үреэһэн нюдэеэ ониилгод гэн энеэбхилээд: «Юу хэлээ гээшэбши? Аяар холоһоо ябажа байгаад, юугээ намтай ажал хэжэ байха хүмши? Гэртээ ошо. Гэртэхинээ баярлуул. Минии һая хэлээшые бү мартаарай.

Зай, яба»,— гэн бартаа руу намайе түлхеэ бэлэй...

Би Москвагай Максим Горькиин нэрэмжэтэ Литературна институдай нэгэдэхи гү, али хоёрдохи курсда һуража байгааб. Античнэ литература тухай профессор Тахо-Годиин хөөрөө шагнажа һуутарни, намайе һуралсалай частьда дуудана гэбэ. Одоо гайхан, ямар «нүгэлтэй» байһанаа ойлгожо ядан ябатарни, һуралсалай частьда бү оро, сэхэ доошоо буу, вахтерой хажууда нэгэ хүн шамайе хүлеэжэ байна гээд коридор соо урдаһаамни дайралдаһан ректорэймнай секретарша дуулгаба.

Вахтада дүтэлжэ ябахадамни, тэндэ һуудаг һамгамнай эгшэтэрээ энеэһэн хэбэртэй, ямаршьеб ехэ һонин абьянуудые гарган байба. Одоо энеэжэ садаа хаш. Харан гэһээмни, вахтеройной хежууда Витя нагаса лабхайжа һуушанхай, юушьеб хөөрэжэ байба.

Вахтер һамгамнай намайе обёороод: «О! Энэ ерэбэ, түрэлтнай,— гэжэ Витя нагасада хандаба.— Одоо хүхюун нагасатай хүн байнаш»,— гэн намда дуугараад, гэнтэ ханхинаһан телефондо тэрэ аһаба.

— Сайн! Үнөөхил зандаа ха юмши!— гэн Виктор Санжимитыпович намда хандаба.— Арай шамай шамайгаа олоболби. Аяар энэ Москва хүрэтэр ерэһэн аад, харенгүй ошохом гү гэжэ меэл хара буужа байгаалби. Юугээ байшабаш? Буу нагашаа. Би шамайе табюулаабаб. Намһаа юу олежо эдихэ һэм гээд халта ябаадхёоб. Бишни холо бэшэ, энэ «Центральная» гостиница соо байнаб. Ябая. Хөөрэлдэе, бэе бэеэ хаража ханая,— гээд нагаса бидэ хоёр Горькиин гудамжада гаража, Пушкинай хүшөө доогуур гараад, Кремль тээшэ алхалалдашоо бэлэйбди.

Ресторан соо намайгаа оруулаад, одоо гоёор хүндэлжэ байхадаа, Виктор Санжимитыпоич ушараа хөөрэнэ.

— Бишни айхабтар һонин ушараар эндэ ерээд ябанаб. Алас-Дурна зүгэйнгөө, Зүүн Сибириингээ зонодо уран шүлэг, хөөрөө уншалгаар лауреат болошооб. Тиигээд мүнөө ВТО-гой урилгаар эндэ ерээд ябанаб. Һонин юумэ яһалал харуулаа, аятай, зохид байгаа. Саада үдэр ябахамни. Оройдоо сүлөөгүй байһанаа, мүнөөдэр лэ солоохотой байбалби. Урдань шамайгаа бэдэрээгүйб, хүлисөөрэй. Хэр һуража байнаш? Юу хэнэбши?

Бинь шадаха зэргээрээ ажабайдал тухайгаа хөөрэбэб, нютагтамнай боложо байһан һонинууд тухай асуубаб, минии һанаае зобоожо байһан асуудалнууд тухай дэлгэрэнгыгээр дуулгабаб.

— НЮТАГҺАА холо байхада муул юм аабза. Теэд хэйшэн гэхэ болонобши? Литературна институт гээшэшни дэлхэй дээрэ ори гансо институт ха юм. Эндэ һуража гараходоо, һайн литератор болохо байгаа һаа, һуражал гараха хэрэгтэй. Тиигээдшье Москвада һураха гээшэшни тон шухала, һонин болоно гээд һанахаар. Һайнаар бодоод үзэ даа. Нютагаа, гэрээ хэды һанаашье һаа, Буряад орондоо, арадтаа хэрэгтэй, ехэ юумэ мэдэхэ хүн болохые оролдыш, һайнаар шүлэг бэшэдэг болохые эрмэлзыш. Гэрээ һанааб гээд уйлажа, хайлажа һуухадаа, урагшаа ябахагүйш даа. Һайнаар һура, бодомжотойгоор яба.

Москвагай үйлсэ болон талмайнуудта үдэшын боро харанай буужа байхадань, Виктор Санжимитыпович намайе үдэшэхээ гараба. Тиихэдээ юун тухайшьеб бодолгото болон энеэбхилхэ юм. Магад Шэтэ, Благовещенск, Эрхүү, Новосибирск, Красноярск, Томск, Омск, Барнаул, Свердловск, Москва, Ленинград хотонуудта элдэб дээдэ һургуулинуудта һуража байһан һурагшад тухайгаа һанана ха гү?

Виктор Санжимитыпович Мункинай һурагшад жараад оной һүүл багһаа эхилээд, мүноо болотор элдэб зиндаагай матемэтикын, физикын олимпиадануудта шангай һүүринуудые сэг үргэлжэ эзэлжэ байдаг. Нилээн олон эрхим математигууд, физигүүд, багшанар болон эрдэмтэд Хэжэнгын дунда һургуулиһаа эдэ жэлнүүд соо урган гараа.

Горькиин гудамжада зон айхабтар олон. Дулаахан, амгалан тайбан үдэшэ буушоод, аалин намдуу байба. Витя нагаса уриханаар энеэбхилээд, мүр дээрэмни гараа табиба.

— Гэрээ һанааб гээд сэдьхэлээ зобожо бү яба. Эндэ хэтэдээ үлэхэ бэшэш. Табан жэл болоод, нютагтаа хүдэлхэ ха юмши. Һанаагаа зобохоһоо, уйдаха, гашуудахаһаа муу юумэн үгы бшибы даа. Ойлгоно гүш? Бэеэ баряад лэ тон һайнаар һурыш даа...

Иигээд Витя нагаса бидэ хоёр тэрээ һэмди. Тиихэдэ үнэхөөрөө институдаа орхёод ябаха һанаатай байһан хүм. Виктор Санжимитыповичтэй уулзаһанаймни һүүлдэ зосоомни уушхаржа, сэдьхэл, зүрхэн соомни амгалан болоо һэн гү гээд һанагшаб.

Багша — Мункин, актёр — Мункин эгээл имэ хүн. Юрэл иигээд зохяа зээбари сэхэ үгэжэ ябаха хүн бэшэ юм. Юумые хэнһээшье саагуур онгилоод, ойлгоод, өөрын нүлөө үзүүлдэг. Тиимэл хадань үни хада- эрдэмэй нэрэ зэргэтэй болоһон һурагшадынь багшадаа ерэжэ, һанаһан, үзэһэн тухайгаа хөөрэдэг гээшэ ха.

РСФСР-эй һургуулиин габьята багша Виктор Санжимитыпович Мункинай хоёр ехэ дурлал тухай дурдаа һэмди. Уран гоёор уншагшадай Бүхэроссин, Бүхэсоюзна конкурснуудай лауреат, Хэжэнгын арадай театрай эрхим актёрнуудай нэгэн Зиктор Мункин болоно.

Нэгэл хүндэ имэ ехэ бэлиг шадабари үгтөө. Тиимэл хадань хайрлан, гамнангүйгөөр тэрэнээ зондо дамжуулан үгэжэ, һайн һайханай үрэһэ зоной зүрхэ сэдьхэлдэ тарижа ябадаг хүн Виктор Санжимитыпович Мункин мүн.

Мүнөө тэрэ нангин ажалаа хэһэн зандаа. Тиимэһээ минии ухаанда сарагдашагүй мүр сараа үлөөһэн гурбан уулзалгамнай бүри һайхан, аша нүлөөтэй үргэлжэлэлтэй байха аабза гээд ходо найдажа ябагшаб. Энхэ элүүр хододоо өөртөө үнэн сэхэ, солгёон дорюун зандаа ябаг лэ, энэ Хүн!

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

УҺА ХҮРГЭХЭДЭ БОЛОХО

...до 17 сагта М. Горькиин нэ... публиканска библиотекын кон... ооо уран зохёолой үдэшэ үн... Хоца Намсараевай нэрэм... олой музейн хүдэлмэрилэг... энэ үдэшэдэ манай мэ... зохёолшод, композиторнууд, ...хабадалсаха байна. Заримыень ...айгал» журналай ахамад ре... Цырендоржиев, журналай секретарь Ц. Р. Галанов, Бу... зохёолшодой холбооной прав... ажшын орлогшо Б. С. Дуга... Галсараев, Б. Т. Жигмытов, ...Ю. И. Ирдынеев, А. А. Ан... «Магтаал», «Уряал» ансамбльнууд, буряад драмын театрай артистнар болоно.

Буряадай уран зохёолой музейн нэрэ дээрэ Улаан-Үдын Жилсоцбанкда тусхай счёт (№ 000142240) нээгдэнхэй юм.

Буряадайнгаа түүхэ, соёл, ёһо заншалнуудые болон үндэһэн хэлэ, уран зохёолоо һэргээжэ, саашань үрэ түгэсөөр хүгжөөхэ гээшэ хүн бүхэнэймнай хэрэг ха юм даа. Энэ хэрэгэй арсашагүй һайн талые ухаан бодолоороо, зүрхэ сэдьхэлээрээ бүгэдэ зон ойлгоно ёһотой. Тиин хүн бүхэмнай али болохо аргаар туһалаг лэ!

О. БАТОМУНКУЕВА,
Буряадай уран зохёолой музейн эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ.

МОЛДАВИИН ССР. Каменска районой Вертюжаны тосхоной ажаһуугшад Елена Васильевна, Семен Филиппович Столерутанай гэр бүлэ хүүгэдэй гэрһээ 6 үхибүү өөһэдынгөө дураар үргэжэ абаба. Энэрхы сэдьхэлтэй энэ бүлэдэ ажахынь дүрбэн ехэ таһалгатай һаруул гэр бэлэглээ, харин гүрэн үхибүүн бүхэнэй түлөө тэдхэмжэ үгэнэ.

Столерутанай өөһэдынь үхибүүд багахан дүүнэртээ энэрхы ёһоор хандажа, тэдэнэйнгээ һуралсал болон сүлөө сагые аша ехэтэйгээр хэрэглэхын түлөө ехэ оролдолго гаргадаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үхибүүд сүлөө сагтаа.
ТАСС-ай фотохронико.

ЁЛДО» ТУҺАЛАМЖА ХЭРЭГТЭЙ

...ба Монгол... ...дуудай үндэ... ...рнүүд һаяхан ...соёлой инсти... байна. Энэ ...рай, студент... ...һонирхол үүс... Имэ һайндэр ...үнгэргэгдэбэ. ...ндэ нэгэ үдэр ...удаа дараалан ...Монголой, Бу... ...үдэрнүүд бо... ...нэй соёлой ...үйлнүүд харуу... ...арад бүхэнэй ...ёо заншалнууд... ...дтэй, наада... ...ба арга олгог... ...үзнэй гол гэ... ...рай концерт ...хадаа студент... ...ионалис үзэл ...мүүжүүлхэ хэ... ...нүлөө үзүүлхэ ...ногоо Буряадай ...ай хөөрэхэ хү... ...эй программа ...йгаа. Буряад ...алта амаршал... буряад здеэ ..., Сампиловай ...зурагай му... ...ай харалга, ...750 жэлэй ...һэн «түхэрээн ...рт болоо һэн. ...йшангай энгэр ...сайн, хүндэтэ ...ржыса бэшэг... ...ай үүдэндэ дү... ...ёһо занша... ...адаг дээрэ та... ...сайгаар һайхан ...үүшээр угтажа, ...ба. Айлшадай ...роходо, ногоон ...буряад заншал... ...ээр хүндэлбэ. ...хоридор соо... ...ловай нэрэмжэ... ...нууд болон ба... ...ранууд зэргэ... ...жа, зоной анха... ...аа. ...адай здеэ хоол ...лэмээр. Инсти... ...хөөрэлэй хүдэл... ...льтедэй 1-дэхи, ...нүүдай студент... Утбылова, Катя ...Аюна Галишева ...здеэ шанагшад ...улаа. Ута сто... ...уужам таба... ...уралтаһан буу... ...н. Тойроод тал... бообо, лепеш... ...ар, үрмэн, ша... ...мэтэ элбэгээр ...байба. Модон ая... ...һүтэй ногоон ...айлшадта дурад... Столой дүрбэн ...сэнзайнууд сүгсэнүүд соо носоогдожо, хангал үнэр һайханаар гаран байгаа бэлэй.

Мүнөө «түхэрээн стол» тушаа хэдэн үгэ. Хэдыхэн жэлэй урда «Нюуса тобшо» тухай нэгэшье хүн ама гарадаггүй һэн. Хэрбээ тиигэбэл, шэрүүнээр хэһээгдэжэшье магад-үй байгаа юм. Харин мүнөө олон юумэн һайн тээшээ хубилаа гүб даа. Студентнэрэй ба багшанарай дунда энэ «түхэреэн стол» ехэ һонирхол үүсхэбэ. Тэрээндэ хабаадалсахын тула Буряадай эрдэмэй түбэй эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд уригдаһан байгаа. Нэрлэбэл, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат М. Н. Хомонов, түүхын эрдэмэй кандидат Б. Р. Зориктуев, түүхын эрдэмэй кандидат, Буряадай Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшын орлогшо Б. С. Дугаров, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Ш. Н. Цыренжапов, уран зохёолшод Ц. Р. Галанов, Г. Ц. Дашибылов, уран зураашан Б. Т. Тайсаев гэгшэд болоно. Манай зүгһөө студентнэрһээ гадна профессор В. Ц. Найдакова, библиотечнэ факультедэй декан, доцент Р. Б. Ажеева, доцент А. И. Тугутов,ород болон хари хэлэнүүдэй кафедрые даагша, доцент Л. В. Шулунова, ахалагша багшанар Ж. Д. Доржиева, А. Г. Изосимова, стуентнэрэй профкомой түрүүлэгшэ Л. С. Дампилова, библиотекарь И. Мардаева гэгшэд «түхэрээн столой» хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

Эрдэмтэдэй хэһэн элидхэлнүүд, манай асуудалда тэдэнэй харюунууд ехэ һонин байгаа. Эндэ үргэн ехэ хөөрэлдөөн боложо, урдань дуулдаагүй баримтанууд хэлэгдээ.

Удаань концерт харуулагдаа һэн. Үндэр наһатай ульгэршэн үбгэнэй һэеы гэр соо болоһон һайндэрэй түхэлтэйгөөр Буряадай республикын түлөөлэгшэдэй концерт зохёогдоһон байгаа. Сценын ара талада сагаан һэеы гэр харагдана. Гэрэй үүдэндэ ульгэршэн үбгэн аша басагантаяа һууна. Тиигэһээр байтар сцено дээрэ манай институдай «Соёл» ансамблиинхид бии болобо. Буряад ёһо заншалаар гэрэй эзэд айлшадаа угтана. Хатар наадаяа ульгэршэн үбгэн иимэ үгэнүүдээр эхилбэ: «Урдын урда сагта, хубсаһагүй урин дулаанда, Һүмбэр уулын болдог байхада, уһан далайн шалбааг байхада...» Энээнэй һүүлээр наадан үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдажа, дуу, хатарһаа гадна таабаринууд, оньһон үгэнүүд, үреэлнүүд хэлэгдэжэ, буряад арадай бүхэ барилдаан болобо. Илагшадта урданай ёһоор соло дуудажа, тэдэнэр илагшадай хатар харуулба.

Концертын программада элдэб хатар оруулагдаһан байгаа. Жэшээнь, Хэжэнгын хатар, һур харбагшадай хатар, эрэшүүлэй, эхэнэрнүүдэй буряад хатарнууд харуулагдаа һэн. Гадна манай хүбүүд, басагад энэдхэг, узбек, монгол хатарнуудые уян нугархайгаар гүйсэдхэхэ байһанаа гэршэлбэ. Тиихэдэ ёохор наадангүйгөөр буряадууд ямар һайндэр үнгэргэхэб даа? Энэ программые бэлдэһэн 3-дахи курсын студент Бимба Балдаков тушаа дулаахан үгэнүүдые хэлэхэ хэрэгтэй. Энэ нүхэр «Соёл» ансамблиие хүтэлбэрилдэг юм. Тэрээнһээ гадна багшанар Л. Б. Бадмаева, Н. П. Дугаржабон гэгшэдые дурдая. Эдэ нүхэд һайн программа бэлдэжэ, зондо һайшаагдаа бшуу.

— Эдэ үдэрнүүдтэ бэлэдхэлнай бидэндэ мэргэжэлэй ехэ һургуули боложо үгөө,— гэжэ Бимба Балдаков мэдүүлбэ.— Бидэ эмхидхэлэй, табилгын хүдэлмэри дүүргэхэдээ, ехэ һургуули гараһан, бэлиг шадабарияа дээшэлүүлээбди гэхэ байнаб.

Гэхэ зуура, дутуу дунданууд үсөөн бэшэ байгаа. Жэшээнь, артистнарай үмдэхэ хубсаһа олохын тула тулиһан, зобоһон байнабди. Һүүлэй һүүлдэ элдэб газарһаа арай гэжэ сугларуулаабди.

Нээрээшье, концерт харахадаа, жэгтэй юумэнүүдые ажаглахаар һэн. Жэшээнь, узбек арадай үмдэ үмдөөд, буряад хатар гүйсэдхэбэ.

«Соёл» ансамбльда инструментнүүдэй оркестр хэрэгтэй гэжэ элирээ. Теэд ямар аргаар тэдэнэр оркестртэй болохо гээшэб? Хэн тэдээндэ туһалхаб — институдай деканат гү, али ректорат гү? Бү мэдэе.

Ансамбльда дүршэлтэй багша заатагүй зааха ёһотой. Соёлой институдай тусхай кафедранууд энэ талаар горитой туһаламжа үзүүлхэ аргатай аад, сүлөөтэй сагаа гамнангүй, хүбүүд, басагадта туһалха багша хомор лэ ха. Гэхэ зуура, театрай режиссурын кафедрын багша Н. П. Дугаржабон,ород, хари хэлэнүүдэй кафедрада багшалдаг Л. Б. Бадмаева гэгшэд ансамблиинхидта туһалха сагаа олодог лэ.

Бимба Балдаков ансамблиин зүгһөө эдэ багшанарта б а я р баясхалангаа мэдүүлхэ зуураа, саашадаашье сугтаа хүдэлхэ хүсэлэнтэй байһанаа дуулгаа һэн.

Г. СТАРИКОВА
Зүүн Сибириин соёлой институдай литературын кафедрын доцент, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

ХИЛЫН СААНАҺАА · ТАСС · АПН ·

СОВЕТ ДУРАДХАЛЫЕ БУРУУШААБА

ВАШИНГТОН. Дүтын зайда хэрэглэгдэхэ бүхы ядерна хүсэнүүдые Европодо усадхаха тухай хөөрэлдөөнүүдые энэ намар эхилхэ гэһэн совет дурадхалые Сагаан байшан буруушааба.

«Европодо юрын зэбсэгтэ хүсэнүүдые хороохо тухай хэлсээнэй (ОВСЕ) баталагдахын урда тээ Европодо дүтын зайда хэрэглэгдэхэ ядерна хүсэнүүд тухай (ЯСМД) хөөрэлдөөнүүдые эхилхые Советскэ Союз июниин 8-да дурадхаһан байгаа,— гэжэ Сагаан байшангай хэблэлэй секретарь Марлин Фицуотер мэдүүлбэ.— ОВСЕ-гэй талаар хэлсээ баталһанай һүүлээр лэ ЯСМД тухай хөөрэлдөөнүүд эхилхэ ёһотой гэжэ президент хэлээ. Тэрээнһээ гадна, НАТО-гай стратеги ядерна ба юрын адлирхуу буу зэбсэгүүдые үлөөхэ гэһэн ушарта үндэһэлнэ. ЯСМД тушаа хөөрэлдөөнүүдтэ өөрынгөө хандасые НАТО һаяын хэдэн һарын хугасаа соо зүбшэн хэлсэхэ байна. Илангаяа Лондондо үнгэрхэ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга дээрэ хаража үзэгдэхэ.

ХАМТЫН ТҮРҮҮШЫН ЗАСЕДАНИ

БЕРЛИН. Немецүүдэй эблэрэлгэ Европые нэгэдүүлхэ, зүүн болон баруун оронуудай хоорондохи хёмороо зүришэлдөөнүүдые эсэслэн гаталха арга олгохо байна гэжэ ГДР-эй Арадай палатын президент С. Бергман-Поль ГДР-эй ба ФРГ-гэй парламентнуудай эндэ болоһон түрүүшын заседани дээрэ мэдүүлбэ. Энэ заседани 1953 оной июниин 17-ной үйлэ хэрэгүүдэй болоһоор 37 жэлэй ойдо зорюулагдаһан байгаа.

Тиихэ үедэ июниин 17-ной үйлэ хэрэгүүд ГДР-тэ «фашист контрреволюци» гэжэ баһамжалан доромжологдоходонь. ФРГ-дэ энэ үдэр һайндэр гэжэ соносхогдоо һэн гээд С. Бергман-Поль энэ үдэрые тайлбарилхадаа тэмдэглэбэ. ГДР-эй Арадай палатын президентын һанамжын ёһоор, 37 жэлэй урда тээ болоһон үйлэ хэрэг арадай революци байгаагүй, гэбэшье үйлэдбэриин дээшэлүүлэгдэһэн нормонуудта эсэргүүгээр хүдэлмэришэдэй хэһэн восстаниһаа ехэ юумэн байгаа. Энэ хадаа сталинизмын эзэрхэн зонхилолгые тодорхойлһон бодото байдалда эсэргүүсэһэн буруушаалга мүн. Мүнөө бидэ, немецүүд, эрхэ сүлөөгэй оршон байдалда манай нэгэдэлые бэелүүлхэ аргатайбди. Манай Европын хамтын байшан соо арадуудай эбэй ёһоор зэргэ оршон һууха шэнэ хуудаһа нээнэбди гэжэ С. Бергман-Поль тэмдэглээ.

МЕМОРАНДУМ ТОЛИЛОГДОБО

ВАРШАВА. Германиие нэгэдүүлгын хэрэгэй экономическа хойшолонгуудта хабаатай Польшын Республикын правительствын меморандумые Польшын гадаадын хэрэгүүдэй министр К. Скубишевский ГДР-эй болон ФРГ-тэй элшэн сайдуудта барюулба.

Германиин хоёр гүрэнние нэгэдүүлһэнэй һүүлээр олон тоото экономическа холбоонууд, уялганууд партнернуудай хохидол ушаруулхаар хубилгагдаха гү, али зогсоогдохо ёһогүй гэжэ (документ соо тэмдэглэгдэнэ. Экономикын, худалдаа наймаанай, транспортын, эрдэм, техникын талаар урда тээнь гар табигдаһан хэлсээнүүдэй ямарынь хүсэндөө үлэхэб, ямарынь хубилгагдахаб гэхэ гү, али болюулагдахаб гэжэ Польшын Республикын, ГДР-эй ба ФРГ-гэй правительствонууд хамтаараа һаяын сагта тодорхойлхо ёһотой гэжэ Польшын Министрнүүдэй Совет багсаамжална.

МАРКСИЗМЫН ТЕОРИИН УДХА ШАНАР

ПЕКИН. «Марксизм КНР-эй эрхэ байдалда тааралдан зохилдоно. Марксис хүтэлбэригүйгөөр Хитадай революци урагшаа дабшажа шадахагүй байна»,— гэһэн үгэнүүдээр КПК-гай ЦК-гай Политбюрогой Саг үргэлжын комитедэй гэшүүн Цяо Ши. партийна һургуулинуудай ректорнүүдэй бүхэхитадай зүблөөе хаалгын баяр ёһолол дээрэ үгэ хэлэхэдээ, марксизмын теориин удха шанарые тодорхойлһон байгаа.

Теоретическэ һуралсалые гүнзэгыгөөр шудалха гээшэ КПК-гай хүтэлбэрилэгшэдтэ шухала удха шанартай байна гэжэ үгэ хэлэгшэ Хитадай бодото байдалтай марксизмын тааралдуулан табигдадаг байһые тэмдэглэбэ.

Агуу поэдэй түрэһөөр 80 жэлэй ойдо

Байгаали бурханай хайрлаһан бэлигтэй, оюун бэлигтэй гэжэ онсолоё, ёһотойл поэт хүнэй бэшэһэн шүлэгүүд ондоо хэлэндэ оршуулагдасагүй, үгышье һаа, оршуулхада, тон бэрхэтэй байдаг гэжэ тон үнэн. А. С. Пушкинай, М. Ю. Лермонтовэй, А. Т. Твардовскиин шүлэгүүдые оршуулхадаа, энэ хэлэгдээшын зүб байһые хэды дахин бэе дээрээ мэдэрэн ойлгообиб! Буряадай арадай поэт Николай Дамдиновые поэзиин замда анхан үреэһэн Александр Твардовскиин шүлэгүүд буряад хэлэн дээрэ үсөөнөөр оршуулагданхай. Жэнхэниород һайн хэлээр, арадай баян хэлээр бэшэгдэһэн шүлэгүүдыень оршуулхада, тон хүндэ, оршуулагшын «ургада» оросогүй байдаг хадань манайхид оршуулхаяа зүрхэлдэггүй байжа болоо.

Һүүлшынгээ жэлнүүдтэ бэшэһэн уянгата шүлэгүүдһээнь нилээхэн «носолдожо» оршуулһан хэдэн шүлэгые оюун бэлигтэ поэдэй түрэһөөр 80 жэлэй ойдо зорюулбаб.

Александр Трифонович Твардовский 1910 ондо Смоленскэ областиин Загорск нютагта түрэһэн байна. Хүдөө бэшэгшын намтарһаа эхилээд, элитэ ехэ совет поэт хүрэтэрөө ургаһан намтартай. Олон тоото шүлэгүүдһээ гадна өөрыень алдаршуулһан поэмэнүүдэй автор юм. «Мураава орон» (1936) гэжэ поэмэ соогоо хамтын ажал байгуулга тухай домоглоо.

1941—1945 онуудта бэшэгдэһэн, совет сэрэгшын мартагдашагүй образ байгуулһан «Василий Теркин» гэжэ поэмыень мэдэхэгүй хүн хомор. Мүн лэ дайн тухай, тэрээндэ эсэргүүсэһэн ажабайдалай агуу хүсэн тухай «Харгын хажуудахи гэр» гэжэ поэмэнь мүн лэ һонин юм.

Тиихэдэ үе сагай урасхал тухай, уран зохёолшын уялга тухай поэдэй бодомжолго болонжо тодорһон «Дабаанай саана—дабаан» гэжэ поэмынгээ түлөө 1961 ондо Ленинскэ шанда поэт хүртөө һэн. Тиихэдэ «Һонор сээжын эрхээр» гэжэ һүүлшынь поэмэ хадаа үнгэрһэн саг тухай, һэшхэл тухай, ганса хүндэ шүтэлгын үе тухай философскоор сэдьхэлээ шүрбэһэлэн, ухаагаа гүйлгэһэн зохёол юм. «Элдэб жэлнүүдэй шүлэгүүд (1959—1967)» гэжэ согсолборинь олондо мэдээжэ. Тиихэдэ рассказуудай, очеркнуудай «Эхэ орон ба хари газар» гэжэ номтой.

Ленинскэ ба СССР-эй Гүрэнэй шанда дүрбэн удаа хүртэһэн, оюун бэлигтэ поэт 1971 ондо хүндэ үбшэндэ нэрбэгдэжэ, наһа бараһан байгаа.

Александр ТВАРДОВСКИЙ

УЯНГАТА ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

Һэргылжэ һураһанай жама гээшэ гү—
Һүниндөө үбшэндөө ядаржа ёолохыеш
Һэр-мэр, ондоо зоной дуулахагүйн тула
Һүниндөө шархашни үбшэнтэйгөөр яншаха.

Дэлхэйн саана байһан мэтэ,
Дэрэеэ дэрлэһэн һайн эдэ хүнүүд
Таршалан, элдэб янзаар хурхиралдан,
Тамхинай утаанда магтаал татаһаншуу,—

Нэгэниинь һиинаса, нүгөөдэнь бүдүүнээр
Нэгэ жэгдэ хурхиралдахань залхуутай.
Үглөөгүүр лэ гомдолшни мартагдахал даа.
Үбдэһэндэш, гансаардаһандаш зэмэтэй бэшэ даа.

* * *

Хэлэбэл, үйлэ хубимни тиимэ байгаа ха:
Хээлитэй эхэмни үбһэндэ ябатараа,
Хээрэ намайгаа түрэһэн гэхэ,
Хүрэжэ сагайнгаа ерэхэдэ, яаха аргагүйдөө.

Үнгэрһэн жэлэй шэлбүүһэ халдаһан намайе
Үргэжэ, хүршэ эхэнэрэймнай асарһан тухай
Үхибүүн ябахаһаа хадууһан байхаб.
Үлэнхэй юм наһан соомни тэрээхэн үйлэ.

Хасуури доро унаһан тухайдам
Хабатай хөөрэлдөөн гомдолтой бэшэ,—
Харин хүгшэдэй хэлсэдэгэй ёһоор,
Хасуури доро түрэгшэдые
Хам зуужа, шононууд эдидэггүй.

Халаг, хасууриин шаралжа
Халдаһан онсо удамтай байһыем
Хараада огто абангүй,
Харуул шэрээл бисалган,
Хахана, зууна хүхэ элдэб шононууд.

Эдинэ, теэд хасуури доро дэмы түрөөгүйб.
Эдижэ намайе шүдэниинь хүрөөгүйл.

* * *

...Огторгойе сүмэлэн, оодоо дэгдээд,
Оюун сэнхиртэнь жэргэжэ булжамуур,
Хабарай хүрэжэ ерэһэн тухайда
Хабархан дуулгана өөртөө, дэлхэйдээ.

Үхибүүн наһанайнгаа үзэгдэл һанааб:
Үргэн талын шэмэг боложо,
Һүмын хонхо зэрэлгээн соо
Һүлэмхеэр харагдана.
Һургуулиимни сүүмхэл байхагүй,
Һухай булгайр сабхишье хайрагүй—

Багымни һангирхайш һаа, гамтайхан,
Багтахаяа болитороо хэды үдүүлһэн,
Һайрам ойможо
Һалгааһан гутални бэшэ даа.

* * *

Дайнһаа бусаагүй хүнүүдэй түлөөдэ,
Дайдын эльгэндэ яһаа үлсөһэн
Залуушье, үбгэншье хүнүүдэй түлөөдэ
Заяандаа мэдэнэб гэмтэй бэшээ,
Абаржа шадахал байгаад,
Абараагүй һэн гүб айгаад,—
Тэрээн тухайда хэлсэнэ бэшэбди,
Тэрээндэ зэмэгүйб, гэбэшье, гэбэшье, гэбэшье...

* * *

Юумэн бүхэн өөрын аятай,
Юумэн бүхэн өөрын сагтай:
Нэгэл һуудалаар зуугаад мүр
Нэжэгэнүүлжэрхидэг байһамни мүн.
Мүндэлһэн үдэрни захагүй утал һэн.
Мүнөө һүни тээшээл дүтэлнэм,
Шашаг хэлэн үтэлэлгын ташуур лэ,
Шаляандаа бү дашуура.
Богонёор хөөрэ.
Богонихоноор лэ...

* * *

Хэтэ мүнхэдөө гансал дахин
Хэлэгдэшэһэн зүйл байхагүй дэлхэйдэ.
Ээлжээнэй тудахада, инаг дурандал,
Эльгэндэмнай тэрэшни шэнээр үзэгдэхэ.
Үбэлэй орондо нажар болодог—
Үнинэй мэдээжэ энээн тухайда.
Янза бүреэр шүлэгүүдтэ хэлээтэй,
Яахабибди теэд!! Манда хамаатай аал!
Энэ дэлхэйдэ юумэн бүхэн
Эндэ тэндэһээ асаруулһан бэшэ,
Элэжэ, холожо хуушарһан бэшэ.
Эрьеэд лэ, шэнэ дуушанаа хүлеэхэ.

* * *

Ажалай халуунай амта үзэжэрхёод,
Аалин сагайнгаа хурдан болоходо,
Хэн гэжэ нэрэтэйгээ,
Хэн, юун байһанаа,
Аһан мартаха сагайнгаа ерэхэдэ
Газар дэлхэйн шэнээр үзэгдэхэдэ,
Гамтайхан болоходонь ами наһанайнгаа,
Мэлмэн нюдэнэйнгөө бэлэхэн нулимсые
Мэлмэрсэ гоожуулхаяа барид лэ гээрэй.
Нэрбээ сайхадаа, хатуухан байха хэрэгтэй,
Наһанайнгаа эгээл наратай үдэрнүүдые бү шакала.
Өөрһөө залуу байхань бэлэн бэшэ.
Өөрһөөл ухаатай байханъ бэрхэтэй гээшэ.

Ц. ДОНДОГОЙ оршуулба.

СССР-эй 46-дахи ЧЕМПИОНАТ

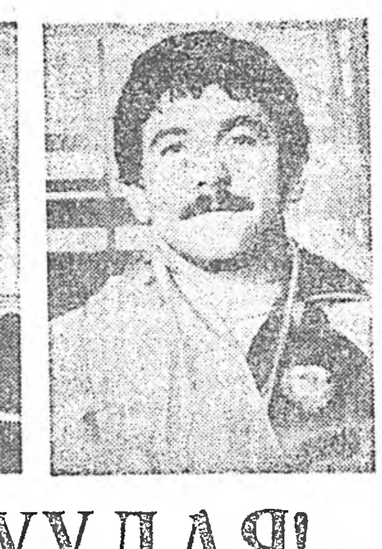

БААТАР ХҮБҮҮДТЭЭ СОЛО ДУУДАЯ!

Барилдаанай дүүрэхэ тээшээ дүтэлхэ бүри эрхимлэжэ ябаһан бүхэшүүл урда тээнь түйлаһан амжалтаяа улам арьбадхаха эрмэлзэлдэ абтана. Энэ ойлгосотой. Тиимэһээ **52 килограммай** шэгнүүртэн сооһоо хахад финалда хүрэжэ ерэһэн дүрбэн бүхын дунда шанга тулалдаан болобо. Баку, Львов хотонуудһаа ерэһэн бүхэнүүд —Аслан Агаев Михаил Кушнир хоёр барилдаанай хибэс дээрэ гаража тулалдаба. Хоёр бүхэнүүд табан минутын туршада барилдахадаа, мэхэ, гохо хэжэ, балл абажа ядана. Эндэ уласхоорондын классай спортын мастер Михаил Кушнир нэгэ очко алдажа, СССР-эй спортын мастер А. Агаев түгэсхэлэй нааданда хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ. Умаханов Замбалов хоёрой диилэһэнтэйнь барилдаха болоод, эдэнэрэйнгээ тулалдахые хаража һууба.

Манай бүхэ болгоомжотой наринаар барилдажа, 6:0 гэһэн тоотойгоор илажа гараба.

62 килограммтан сооһоо Волгоград, Махачкала хотонуудай түлөөлэгшэд Газихан Азизов Гаджи Рашидов хоёр шалгаржа, түгэсхэлэй тулалдаанда хүрэжэ ерэбэ. Удаадахи **74 килограммай** шэгнүүртэ Адлан Вараев Арсен Фадзаев хоёр уулзаба. **90, 130 килограммтанай** дундаһаа уласхоорондын классай спортын мастернууд Абек Бисултанов, Дзамбулат Тедеев, Алексей Медведь, Заза Турманидзе гэгшэд илажа, өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ хоорондоо барилдаха болоо.

Соёлой спортивна комплекс соо барилдаанда дуратайшуул багтажа ядатараа суглараа. Бусадһаа түрүүлэн 48, 57, 68, 82, 100 килограммай шэгнүүрнүүдтэ диилэжэ гараһан бүхэшүүл чемпионой нэрэ зэргын түлөө тэмсэбэ.

Барилдаанай гоё һайхан дүрэтэй, шадабари баянтай уласхоорондын классай, спортын мастернууд Мамышев (Абакан) Карамчаков (Красноярск) хоёр барилдажа, түгэсхэлэй мүрысөө нээбэ. Эдэ хоёр бүхэнүүд дүрбэн үдэрэй туршада барилдахадаа, 48 килограммай шэгнүүртэн сооһоо шалгараа ха юм. Мэдээжэ хоёр бүхэ табан минутын туршада барилдахадаа, Карамчаковынь эсэхэ сусахые мэдэхэгүй, шанга бэетэй бүхэ байһанаа үшөө дахин харуулжа, СССР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ дахинаа хүртэбэ.

Махачкала хотын профсоюзуудай спортын бүлгэмэй гэшүүд, уласхоорондын классай спортын мастернууд Руслан Караев Артур Муталибов хоёр 57, 68 килограммай шэгнүүрнүүдтэ Белая Церковь хотын Сеник Бабаханян, манай Борис Будаев гэгшэдые диилэжэ, чемпионууд болоо. Эндэ манай Борис бага зэргэ бэеэ һула табижа, диилэжэ ябатараа хайран очкогоо алдахадань харамтай байба.

— Борис Будаев манай Муталибовтай хэдэн удаа барилдаһан юм. Тиихэдээ яаха аргагүй диилдэдэг һэн. 1988 ондо Красноярск хотодо 6:1 гэһэн тоотойгоор шүүгдээ һэн. Харин эндэ шүүхэ аргатай болоод ябаһан аад, бага зэргэ бэеэ һуладуулжа, диилдэбэ,— гэжэ Махачкала хотын түлөөлэгшэ, уласхоорондын категориин судья Серибек Мухаилов хэлэнэ.— Махачкала хотын спортын бүлгэмүүдэй түлөөлэгшэд эндэһээ дүрбэн чемпионтой боложо бусаха эрмэлзэлтэй ерэһэн байха. Зүгөөр хэниинь барилдаанай һайн техникэ, мэхэ гохо харуулнаб, тэрэнь лэ илажа гараха зэргэтэй,— гэжэ тэрэ үргэлжэлүүлээ һэн.

Бидэнэрэй иигэжэ хөөрэлдэһөөр байтар 82 килограммай шэгнүүртэ барилдахаяа Махачкалаһаа ерэһэн СССР-эй спортын габьяата мастер Эльманди Жабраилов «Динамо» бүлгэмэй нэрэ солые хамгаалхаяа хибэс дээрэ бии болоно. Урдаһаань Тбилиси хотоһоо ерэһэн уласхоорондын классай спортын мастер Автангил Гоголишвили гараа. Эдэ хоёр түрүүшын үдэрнүүдһээ шадамар бэрхээр барилдадаг бүхэнүүд байһанаа харуулжа, сугларагшадай һайшаал, магтаалда хүртөө. Илангаяа Тбилисиин бүхэ гоё һайхан, үндэр, сэбэр бэетэй һэн. Тэрэ алдар солотой нүхэрөө илажа, зониие яһала гайхуулаа.

Хүндэшэг шэгнүүртэйшүүлэй дундаһаа түгэсхэлэй уулзалгада хүрэжэ ерэһэн СССР-эй спортын габьяата мастер Лери Хабелов (Тбилиси) Черкесск хотоһоо ерэһэн уласхоорондын классай спортын мастер Андрей Головкотой хүсэ шадалаа туршаба. Олон мүрысөөнүүдтэ хабаадажа, барилдаанай баян дүршэлтэй болоһон Хабелов эдэбхигүй байжа, судьягай зүгһөө зэмэлүүлнэ. Аалиханаар аад, мэхэ гаргаха һанаатай добтолжо ябаһаар, тэрэ гэнэдээ. Юуб гэхэдэ, хүлеэн татажа ябаһан Головко тэрэнэйнгээ добтолгын хэлбэри уридшалан ойлгожо, хам шүүрэн ороходоо, очко абаадхиба. Андрейн олоһон энэ очко мүрысөөнэй дүүрэтэр хүбилангүй, тэрэ СССР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Хэрбээ үсэгэлдэр үдэшэлэн бусад табан шэгнүүртэ түгэсхэлэй мүрысөөнэй үнгэргэгдөө һаань, һүүлшын үдэр 52, 62, 74, 90 ба 130 килограммай шэгнүүрнүүдтэ тулалдаанууд боложо, барилдаанда дуратайшуулые һонирхуулба.

52 килограмм. Гоё һайхан аялга хүгжэм зэдэлжэ, СССР-эй эрхим бүхые тодоруулхын тула спортын мастер Аслан Агаев (Баку) уласхоорондын классай спортын мастер Сергей Замбалов (Улаан-Үдэ) хоёр барилдаанай хибэс дээрэ гаража ерэнэ. Хараха янзада, нютагаймнай хүбүүн бага зэргэ сэдьхэлээ хүдэлнэ хэбэртэй. Теэд нютагайхидайнгаа этигэл найдалые харюулхын тула юу хэжэ шадаха гээшэбиб гэжэ досоогоо сэдьхэһэниинь гайхалтайшье бэшэл. Эдэнэр хоюулаа профсоюзуудай спортын бүлгэмые түлөөлнэ. Маряаһаар ябатарнь, саг ошожол байна. Тэдэ хоёр-хоёр уридшалан һануулга абаба. Энгээл энэ үедэ Сергей эршэмтэйгээр добтолжо, нэгэ баллда хүртэбэ. Нёдондо жэл СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ бронзо медаляар шагнагдаһан 23-тай Аслан мүхөөгөө үгтэнэгүй — уданшьегүй харюугай балл абаадхиба. Хэдэхэн секундын үлөөд байхада, Замбаловай нүхэрөө арга дүрэдөө оруулжа, үшөө нэгэ балл абахадань, амаршалгын шаг шууяан, альга ташалган соёлой-спортивна комплексын байшангые дорьбоогоо. Тиигэжэ Сергей Замбалов СССР-эй чемпион болобо! Буряад ороной барилдаашад сооһоо хоёрдохи хүн боложо, энэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэбэ бшуу. 1987 ондо Сергей дэлхэйн Кубогта хүртэһэн, СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хоёрдохи һуури эзэлһэн юм. Тэрэ Зүүн Сибириин технологическа институт дүүргээд, профсоюзуудай спортын бүлгэмдэ тренерээр хүдэлнэ. Энэ амжалтадань тренернүүд—РСФСР-эй габьяата тренер Г. Б. Баймеев болон О. А. Алексеев гэгшэд ехэ габьяатай.

Байгша ондо дэлхэйн Кубогта хүртэһэн, 19-тэй уласхоорондын классай спортын мастер Багаэдин Умахановые (Хасавюрт) диилэжэ, дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ бронзо медаляар, Европын чемпионадта мүнгэн медаляар шагнагдаһан Михаил Кушнир (Львов) гурбадахи һуури эзэлээ. Нёдондо жэлэй чемпион, спортын мастер О. Конюшенкын табадахи һууридa түригдэшэһэн ушарынь барилдаашадай мэргэжэл шадабариин дээшэлһые, тэмсэлэй улам хурсадаһые элирхэйлнэ бшуу.

62 килограмм. Спортын мастер Газихан Азизов (Волгоград), уласхоорондын классай спортын мастер Гаджи Рашидов (Махачкала) гэгшэдэй уулзалга эяар 11-дэхи минутада Рашидовай илалтаар дүүрэв. Гол сагай түгэсхэдэ, табло дээрэ 2:2 гэһэн тоо яларжа байба. Урзанда жэл залуушуулай дундаһаа СССР-эй чемпион болоһон Г. Рашидов ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй, хёрхо нарин хүбүүн юм.

Улаан-Үдын авиационно заводой слесарь, спортын мастер Александр Бардаханов энэ шэгнүүртэ гурбадахи һуури эзэлбэ. Энэнь нютагаймнай хүбүүнэй түрүүшын ехэ амжалта гээшэ! РСФСР-эй габьяата тренер болоһон В. М. Сыдеевэй һурагша хоёрдохи дүхэригтэ Киевэй сэрэгэй алба хаагша М. Черновто шүүгдээгүй һаа, бүри дээгүүр һууридa гараха аргатай байгаа. Саашадаа Александр эдэбхитэй һайнаар барилдажа, нёдондо жэлэй СССР-эй чемпион, уласхоорондын классай спортын мастер Шамиль Магомедовые (Тбилиси) 6:0 тоотойгоор шүүгээ һэн.

74 килограмм. СССР-эй спортын габьяата мастернууд Арсен Фадзаев (Владикавказ) Адлан Вараев (Грозный) хоёр манай Эхэ ороной суута барилдаашад юм. Эндэ Фадзаев оройдоол нэгэ балл абажа, чемпионой нэрэ солодо хүртөө. Арсен Фадзаев хадаа Сеулда болоһон Олимпиин наадануудай чемпион, дэлхэйн дүрбэ дахин чемпион, Европын ба СССР-эй оло дахин чемпион юм. Дэлхэй дээрэ эрхим бэрхэ барилдаашан гэжэ тоологдон, алтан «үмэдхэлдэ» хүртэһэн намтартай. Махачкалагай уласхоорондын классай спортын мастернууд Насыр Гаджиханов Гамзат Хазамов хоёр бронзо медальда хүртэхын түлөө тулалдаха ёһотой байһан аад, Хазамовай үбдэшэхэдэ, Гаджиханов гурбадахи һуури эзэлбэ. Спортын мастер А. Бадалов (Грозный), уласхоорондын классай спортын мастер И. Гаджиев (Махачкала) эрхим зургаанай тоодо оройһон байгаа.

90 килограмм. Уласхоорондын классай спортын мастернууд Абек Бисултанов (Грозный), Дзамбулат Тедеев (Москва) гэгшэд түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараба. Табан минута соо тэнсүү шанга тулалдаан боложо, хэниинъшье балл абажа шадабэгүй. Тиихэдэнь удаан саг соо зүбшэн хэлсэһэнэй һүүлээр халта эдэбхитэй байһан Д. Тедеевтэ алтан медаль олгохо гэһэн шиидхэбэри абтаа. С. Фраевые (Владикавказ) диилэжэ, Р. Арутюнян (Москва) гурбадахи шатын дипломоор шагнагдаа. П. Коваль (Кишинев), С. Ковалевский (Арзамас) удаадахи һууринуудта гараба.

130 хүрэтэр килограмм. Спортын габьяата мастер Давид Гобеджишвилиие диилэжэ, уласхоорондын классай спортын мастер Алексей Медведь (Минск) түгэсхэлэй мүрысөөндэ Грузиин ССР-эй үшөө нэгэ түлөөлэгшэ Заза Турманидзетай уулзаба. З. Турманидзе Европын чемпион, СССР-эй чемпионадта мүнгэн медаляар шагнагдаһан юм. 23-тай А. Медведь залуушуулай дундаһаа дэлхэйн хоёр дахин чемпион болонхой. Зүгөөр мүнөө Алексей бар хүсөөрөө яаха аргагүй диилдэжэ, мүнгэн медальда хүртэбэ. Д. Гобеджишвили Г. Жильцовые (Красноярск) шүүжэ, гурбадахи һуури эзэлээ. Ж. Кайсынов (Владикавказ) А. Шумилин (Калининград) эрхим зургаанай тоодо нэрлэгдээ.

Илагшадта, шангай һууринуудые эзэлэгшэдтэ СССР-эй Госкомспортын дипломууд, медальнууд, чемпионой лентэнүүд, бүһэнүүд, национальна тусхай шагналнууд бэрюулагдаба.

Алексейн эсэгэ — суута совет барилдаашан Александр Медведьтэй уулзахадамнай, иигэжэ хэлэбэ:

— Энээнһээ урагша Алексей СССР-эй чемпионадта долоодохи һуури эзэлһэн юм. Тиимэһээ энэнь ехэ амжалта гээшэ. Сэхыень хэлэхэдэ, би өөрөө энэ наһандаа СССР-эй арадуудай Спартакиадын шанда хүртэһэн байгааб. Мүнөө жэл тэрэ гол түлэб тактическа зүбөөр барилдаа гэжэ һананаб. Бэеэ хүсэжэ жагсахадаа, һурагүй ондоо болохол. Энгээл тиимэһээ тэрэнэй түйлаһан дүнгүүдээр сэдьхэлээ ханабаб.

— Энэ жэлэй мүрысөөнэй үедэ судьянарай шиидхэбэринүүдые дунда зэргээр сэгнэхэ байнаб. Тон онсо юумэниинь юуб гэхэдэ, бүхы шахуу шэгнүүрнүүдтэ шэнэ чемпионууд тодороо. Гансал А. Фадзаев үндэр нэрэ зэргээ хамгаалжа шадаа, — гэжэ мүрысөөнэй ахамад судья—экстра-классай уласхоорондын категориин судья И. М. Токмаков чемпионадай дүнгүүдые согсолходоо тэмдэглээ.

— Танай республикын барилдаашад ехэ амжалта түйлаба. Сергей Замбалов — алтан, Борис Будаев — мүнгэн, Александр Бардаханов бронзо медальнуудаар шагнагдаа. Андрей Матюнов табадахи һуури эзэлбэ,— гэжэ «Динамо» бүлгэмэй Түбэй соведэй ахамад тренер, СССР-эй спортын габьяата мастер, СССР-эй габьяата тренер А. А. Белоглазов мэдүүлнэ.

А. Фадзаев — мүрысөөнэй эрхим бэрхэ барилдаашан байһанай, С. Замбалов — гоё һайхан арга дүрэтэй, С. Карамчаков гоё һайханаар барилдаһанайнгаа түлөө тусхай шангуудта хүртэбэ. Арсен Фадзаевта хүхэ торгон тэрлиг, тоорбошо малгай үмэдхүүлэгдээ.

Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй шиидхэбэреэр Буряад ороной суута бүхэ — дэлхэйн чемпион Борис Будаевта «Улаан-Үдэ хотын хүндэтэ эрхэтэн» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо. Тиигэжэ тэрээндэ шэршүү торгон тэрлиг үмэдхүүлэгдэһэн байна. Ахын районой түлөөлэгшэд нютагайнгаа хүбүүн Сергей Замбаловто дурасхаалта бэлэгүүдые барюулба.

— Командануудай дундаһаа тусхайта бэшэ тоосоогоор профсоюзуудай барилдаашад эрхимлэбэ. СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй, «Динамын» Түбэй соведэй түлөөлэгшэд удаадахи һууринуудые эзэлээ. Союзна республикануудай дундаһаа РСФСР-эй спортсменүүд шалгарба. Грузиин болон Украинын командануудай удаадахи һууринуудта гараһан байна. Юрэнхыдөө мүрысөөн яһала һайнаар эмхидхэгдээ, секретариат жэншэдгүйгөөр хүдэлөө. Мүрысөөнэй дүнгүүдээр Японда болохо дэлхэйн чемпионадта, США-гай Сиэтл хотодо үнгэргэгдэхэ һайн һайхан хүсэл эрмэлзэлэй наадануудта хабаадаха командануудай бүридүүлэгдэхэ,—гэжэ СССР-эй суглуулагдамал командын ахамад тренер И. С. Ярыгин дүнгүүдые согсолбо.

Б-М. ЖИГЖИТОВ,
Е. ЦЫРЕМПИЛОВ,
манай тусхай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1990 оной СССР-эй чемпионууд С. Карамчаков, С. Замбалов, Р. Караев, Г. Рашидов, А. Муталибов, А. Фадзаев, А. Гоголишвили, Д. Тедеев, А. Головко, З. Турманидзе.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТУҺАЛАМЖА ҮЗҮҮЛЖЭ БАЙГЫТ

Улаан-Үдэ хотын инвалид ухибүүдэй гэртэхинэй зүгһөө бэшэжэ байнаб. Өөрынгөө гашуудал, зоболон тухай бэшэхэдэ, эдэгэхэеэ болиһон шарха дээрээ дабһа адхажа байһандал адлирхуу болоно. Харин үбшэн үлбэр ухибүүдтэ бүришье хүшэр хүндэ ааб даа. Һаяхан болотор олониитын түлөөлэгшэд зарим гэр бүлэнүүдтэ иимэ ухибүүдэй бии байһан тухай огто мэдэдэггүй байһан юм.

Мүнөө манай орон дотор, общество дотор олон юумэн һайн тээшээ хубилжа эхилээ. Гэбэшье албанайнгаа хэрэгээр үлбэр ухибүүдтэ анхарал хандуулха, хэрэгынь эрхилхэ засаг зургаанууд ажал хэрэгүүдээ хубилган шэнэдхэхэеэ яаранагүй. Юумэ гуйжа, эрижэ, хэшартай болоһон зон гээд маанадые бэеһээ холо болгохоёо һанадаг. Тэдхэмжэ болгогдон, энэрхы сэдьхэлэй жасада хэды ехэ мүнгэн дамжуулагдана, телемарафон үнгэргэгдэнэ, бусадшье хэмжээнүүд абтана, үнгэргэгдэнэ гээшэб? Энэнь арсалтагүй, һайн һайхан хэмжээ ябуулга ааб даа. Зүгөөр тэдхэмжэ үзүүлхэ гээшэмнай хубилган шэнэдхэлгын үедэ бии болоһон ээлжээтэ ёһо заншал гэжэ һанагдана.

Үй гашуудалтаяа гансаараа үлэхэгүйн тула нёдондо республикын инвалидуудай бүлгэмэй дэргэдэ, инвалид ухибүүдэй түрэлхидэй Совет байгуулагдаа һэн. 10—15 хүнһөө бүридэһэн тэрэ Совет ухибүүдые хүл дээрэнь бодхоохо, аргалха талаар оролдолго гаргана. Олонхидыень һайнаар аргалаад, эмшэлээд байбал, һайн болохо гэһэн найдал бии. Элдэбын тренажёрнуудаар, бассейнуудаар хангагдаһан түбтэй болоо һаа, һайн байгаа. Зүгөөр энэмнай гансал түсэб. Энэ түсэбэй хэзээ бэелүүлэгдэхэ байһыень гансал бурхан мэдэнэ ёһотой.

Ябажа шададаггүй ухибүүдтэ Куйбышевай үйлсэдэхи ухибүүдэй саадай байшан үгтэнэ. Тэндэнь хори-хорин хүнһөө бүридхэгдэһэн 2 бүлэг бии болгогдохо юм. Зүгөөр энэ байшан заһабарилхын тула 83 мянган түхэриг мүнгэн хэрэгтэй болоно.

Инвалид ухибүүд сооһоо ябажа шададаггүйшүүлынь 65 процент болоно. Врач Васильевай онол аргануудые нэбтэрүүлдэг клиникын филиалшье нээгээ һаа, һайн байгаа. Ухаагаар дутуу ухибүүдэй интернат бариха гээд городой түсэб соо бэшээтэй юм. Зүгөөр баһал мүнгэн, валюта, правительствын тогтоол хэрэгтэй болоно.

Булта инвалид-ухибүүдтэ ВЦСПС-эй ажалай талаар Гүрэнэй комитедэй, СССР-эй Элүүрые хамгаалха министерствын суг баталан абаһан тусхай тогтоол бии юм. Тогтоолой ёһоор тус ухибүүдтэ ехэ анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Манай юрэнхы ажабайдалда эдэ справканууд миин лэ саарһахаанууд болоод лэ һаладаг байһаниинь гомдолтой. Улаан-Үдэ хотын арадай депутадуудай Октябрьска районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Н. П. Быковтэ энээн тухай һануулхадамнай, тэрэ оройдоо тоожо үгэбэгүй.

Инвалид ухибүүтэй бүлэнүүдэй 80 процентнь муу гэр байрада байрлана. Хараад үзыт, бэеэрээ эжытэеэ адли болошоһон ухибүү угаахын тула, хэды ехэ уһа зөөхэ хэрэгтэй болоноб? Тиимэ ухибүүдэй гэртэхинэй олонхидынь үйлэдбэри дээрэ ажалладаг гээшэ ааб даа. Предприяти, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй, гэр байрын талаар заахашье туһалдаг һаань, һайн лэ байгаа.

Олонхи ушарта үбшэн ухибүүдэй эжынэрынь гэртээ һууха баатай болодог. Теэд эдэнэртэ бюллетень үгтэдэггүй. Юундэб гэхэдэ, ухибүүдынь ужаг үбшэнтэй гэжэ тоологдоно ха юм. Гансал иигээд хараад үзэхэдэ, иимэ бүлэнүүдэй материальна талаараа хангалгань һайн байдаггүй гэжэ мэдэгдэнэ. Иимэ байдал тэсэнгүй, зарим эрэшүүлэй гэр бүлэеэ хаяад ябашаха ушарнууд нэгэтэ бэшэ дайралдадаг, үзэгдэдэг болонхой.

Мүнөө худалдаа наймаанай предприятинуудта эдеэ хоолой продуктнууд, үмдэхэ хубсаһа хунар хомордоод, бүришье хэсүү болонхой.

Яаба хээбэшье, горгүйсэдком инвалид ухибүүдтэ нэмэлтэ болгон, килограмм мяханай, 800 грамм колбасагай талон үгэдэг. Хоёр һара соо ухибүүдтэ апельсин үгтөө һэн. Мүнөө тэрэншье харагдахаяа болинхой.

Худалдаа наймаанай предприятинуудта гэршүүхын хүрпээ, тоһон, искусственна һүн, конфетэ, компот, овощ, фрукт зааханааршье һаань, хүртөөжэ байгыт даа гэжэ гуйлта хэгдээ һэн. Зүгөөр энээн тухай һураг суу үгы, манай мэдүүлгэ хооһон үгэ болоод һалаа хаш. Зарим ноёдой, хэрэгтэй зоной, кооперативай ямараар хангагдадаг байһые мэдэхэдэ, гомдолтой байна даа. Республикын худалдаа наймаанай министрэй «хүдэлмэри» тухай газетэдэ уншахада, этигэхээр бэшэ байгаа һэн.

Инвалид-ухибүүд 16 наһа гүйсэтэрөө инвалидуудай бүлгэтэ оруулагдадаггүй юм. Тиимэһээ бидэнэр тусхай магазинуудһаа хэрэгтэй юумэеэ абаха аргагүйбди. Олонхи гэр бүлэдэ, тэдэнэй тоодо олон ухибүүтэй гэр бүлэдэ телевизор, холодильник, пылесос, хубсаһа угаадаг машина, мебель үгы байһаар. Хаанаһаа, хайшан гээд, эдэ бүгэдые худалдажа абаха гээшэб?

Ороной дэлгүүрэй экономикодо ороходонь, бидэ хайшан гээд ажаһууха болонобибди? Нүхэр Н. И. Рыжковой элидхэл соо, ухибүүдэй тэдхэмжэ тухай хэлэгдэнэ. Зүгөөр энэнь бидэниие хайшаншье гээ һаа, абаржа шадахагүйл. Хэрбээ бидэндэ туһалха талаар манай республикын правительствын мүнгэ үгөөгүй, тэдхэмжэ тухай асуудал шиидхээгүй һаань, ухибүүдээ гүрэндэ тушааха гү, али гуйраншалха болоно гээшэ гүбди?

Отец Мортирийн дамжуулһан мүнгөөр манай ухибүүд түбэд эмнэлгын түбтэ бэеэ аргалуулха аргатай болобо. Энээндэнь бидэ тон ехэ баяртайбди.

Инвалидуудай бүлгэмһөө республикын парламентда өөрын депутат хэрэгтэй байгаа гэһэн бодол бидэнэй толгой соо ходо ороно. Тиимэ хүниие бидэ олоод, депутадта кандидадаар хоёр дахин дэбжүүлээ һэмди. Зүгөөр тэрэмнай һунгалтын урда тээхи тэмсэл дабажа шадаагүй һэн. Һунгалта тухай хуули һанаһанда хүрэнэгүй, үшөө заһагдаха ёһотой гэжэ тоолонобди. Хараад үзыт, инвалидуудай бүлгэмэй кандидат хайшан гэжэ материальна талаар баян үйлэдбэриин кандидадтай, үгышье һаа, партийна хүдэлмэрилэгшэдтэй тэмсэжэ шадахаб? Инвалидуудай бүлгэмдэ депутадай нэгэ һуури республикын парламент соо олoжо үгыт даа гэжэ Хуулиин талаар комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр Г. Корниловта хандахадамнай, туһа болоогүй һэн. Зүгөөр арадай депутадууд энэ хэрэгые өөһэдөө шиидхэхэ бэзэ гэжэ найданабди. Шиидхэгдэхэгүй асуудал гэжэ үгы ха юм.

Мүнөө манай ороной зон һанаһан, бодоһон юумэеэ айнгүйгөөр сэхэ руунь хэлэхэ аргатай болоо. Хүндэтэ арадай депутадууд, республикын инвалид-ухибүүд танай туһаламжа хүлеэнэ. Энэрхы сэдьхэлэй хэмжээ ябуулганууд саарһан дээрэ бү үлэһэй даа гэжэ хүсэнэбди.

Д. БАТОРОВА,
инвалид-ухибүүдэй түрэлхидэй Соведэй гэшүүн, 8 ухибүүнэй эхэ.

СПОРТЛОТО

«45-һаа 6-ень таахa» ба «36-һаа 5-ень таахa» «Спортлотонуудай» 24-дэхи тираж.

«45-һаа 6-ень таахa»: 8— велоспорт трек, 9— велоспорт шоссе, 16— мори урилдалгын спорт, 24— гарай бүмбэгэ, 30 —хүндэ атлетикэ, 40— городки.

«36-һаа 5-ень таахa»: 4— бокс, 5— бүхэ барилдаан, 14— академическэ һэлюурдэлгэ, 27 — һур харбалга, 28— мэргэн буудалга.

[ТАСС].

Сэнхир экран

СРЕДА, 20

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35— Молдавиин хүгжэмтэ фольклорой концерт. 10.15 — Футболоор дэлхэйн чемпионат. Австралиин ба США-гай суглуулагдамал команданууд. 11.15—«Война»—6 серитэй уран һайханай фильм. 12.30— Хүүгэдтэ дамжуулга. 13.30— Время. (14.10— хүрэтэр). 17.30 — Время. 18.00— Футболоор дэлхэйн чемпионат. Италиин ба Чехословакиин суглуулагдамал команданууд. 20.15 — Крис Кельми дуулаха. 20.30—«Хүн ба хуули». 21.45—«Война»—6 серитэй уран һайханай фильм. 4-дэхи сери. 23.00—Время. 23.30—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 23.35—Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 23.45— П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ уласхоорондын IX конкурсдо. 00.05—Мюзиклнүүд, мюзиклнүүд... 00.35—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Футболоор дэлхэйн чемпионат. Югославиин ба Арабай Нэгэдэмэл эмирадуудай суглуулагдамал команданууд. 10.15—«Сибирский маневр»—баримтата фильм. (Эрхүү). 10.45—«Паломники» — баримтата фильм. 11.15—Футболоор дэлхэйн чемпионат. Италиин ба Чехословакиин суглуулагдамал команданууд. УЛААН-ҮДЭ. 18.35 —«Улаан, шара, ногоон». 19.05—Байгал. 19.25—«Эхэ нютаг». 20.05—«Микрофон хүдэлгэгдэбэ». 20.45— Ивалгын совхоз-техникумэй соносхолнууд. МОСКВА. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15—Россин партийна конференци дээрэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

ТАСС-ай парламентска корреспондентнүүдэй РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съездын ээлжээтэ заседани дээрэһээ бэшэгдэһэн тоосоон газетын мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи хуудаһанай нээлтэ дээрэ «Росси: правительствын программа» гэһэн гаршагтайгаар барлагдаба.

Оронoймнай ниислэл хото Москвада Россин Компартиин конференци хүдэлмэреэ эхилбэ. Конференциин нээгдэһэн тухай информационно мэдээсэл номерой нэгэдэхи хуудаһанда мүн лэ толилогдонхой.

Һаяхан боложо үнгэрһэн КПСС-эй Буряадай обкомой ээлжээтэ заседани дээрэ республикын ажалшадые эдеэ хоолой зүйлөөр хангаха хэрэгэй хангалтагүй муугаар эмхидхэгдэжэ байһан тухай, саашадаа тэрэниие гуримшуулан һайжаруулха хэмжээ ябуулганууд тухай асуудалнууд харагдаа.

«Ухаан бодол, нэрэ хүндэ ба һэшхэл» гэжэ гаршагтай Мурзинай статья газетын хоёрдохи хуудаһанай нээлтэ дээрэ «Партийна ажабайдал: съездын урда тээхи бодолнууд» гэһэн ниитэ гаршаг доро тунхаглагданхай.

Кино, театрнуудта

Театр оперы и балета
Гастроли Красноярского театра музыкальной комедии. Цыганский барон — в 19.

«Дружба»
Мультфильмы — в 10, Лошади в океане — в 11-30, 13-20, 15, 16-40, 18-20, 20-10, 21-50.

«Прогресс»
Красный зал —«Авария»— дочь мента — в 10, 12, 14, Приключения гайдука Ангела — в 16, 17-40, 19-20, 21. Зеленый зал — Мультфильмы — в 10, Без единой улики — в 12-10, 14-20, 16-30, 18-40, 20-50.

«Октябрь»
Новые похождения кота в сапогах — в 9-40, 15, Лошади в океане — в 11-10 (удл.), 13-20, 16-30, 18-10 (удл.), 20-10, 21-40.

«Восток»
На златом крыльце сидели... — в 15-30, Имя Розы (2 серии) — в 18, 21.

«Байкал»
Сто солдат и две девушки — в 18-30, 21-30.

«Аршан»
«Авария»— дочь мента — в 19, 21.

«Зеленый»
Гу-га (2 серии)— в 20.

ДК «Текстильщик»
Родные берега — в 18, 20.

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08. зам. редактора—2-62-62. отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91. 2-56-23: промышленности и строительства—2-61-35. агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21. 2-57-63: информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95: собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79. п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана в республиканской типографии Госкомиздата Бурятской АССР Директор 2-40-45. Н-03525. Заказ № 141.